धर्मकीर्ति

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY

शान्तिवन लुम्बिनीमा प्रतिस्थापित बुद्धमूर्ति

DHARMAKIRTI

वर्ष-२६; अङ्क-०५ बि.सं. २०६५, गुं पुन्ही

धर्मकीर्ति

१. 'धर्मकीर्ति' प्रत्येक पूर्णिमाको दिन निस्कन्छ ।

२. 'धर्मकीर्ति' का लागि धार्मिक, सामाजिक एवं नैतिक पक्षका लेखहरू लेखी पठाउनु होस् ।

३. विहार एवं विभिन्न स्थानहरूमा भएका बौद्ध गतिविधिहरू यथाशिघ्र समयमानै हामीलाई लेखी पठाउनु होस् ।

४. हामी तपाईंको स्वस्थ प्रतिक्रियाको स्वागत गर्दछौं ।

५. लेखकद्वारा लेखिएको कुनै पनि विचारको जिम्मेवार लेखक आफै हुनेछ– सम्पादक मण्डल हुने छैन ।

■ विषय-सूचि ■

क्रम	विषय	लेखक	पृष्ठ
१.	बुद्ध-वचन	–	[illegible]
२.	[illegible]– आफ्नो सुरक्षा कसरी गर्ने	–	[illegible]
३.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
४.	[illegible]–२१२	– [illegible] तुलाधर	[illegible]
५.	[illegible] शिक्षाको महत्व	– [illegible]	[illegible]
६.	[illegible] अभ्यास विधि – भाग १९	– [illegible] प्रधान	[illegible]
७.	बुद्ध धर्ममा नारीको स्थान र भूमिका	– [illegible]	[illegible]
८.	धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू	–	[illegible]
९.	मिलिन्द-प्रश्न – १५	– [illegible]	[illegible]
१०.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
११.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१२.	[illegible] महत्व	– [illegible]	[illegible]
१३.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१४.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१५.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१६.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१७.	[illegible] (२ भाग)... ...	– [illegible] तुलाधर	[illegible]
१८.	धर्मकीर्ति विहार-गतिविधि	–	[illegible]
१९.	[illegible] प्रचार-समाचार	–	[illegible]

- धर्मकीर्तियात छिगु ग्वाहालीया आवश्यकता दु । छिगु प्रत्येक ग्वाहाली पत्रिकाया लागी त:धंगु तिब: ज्वीफु ।
- छि थ: ग्राहक जुया दिसँ, मेपिन्त नं ग्राहक याना दिसँ ।
- छिं थ:गु पस:, उद्योग, व्यापार, कार्यालयया बिया द्यूगु प्रत्येक विज्ञापन पत्रिकायात त:धंगु ग्वाहाली जूवनी ।
- धार्मिक व सामाजिक पक्षया रचना च्वया, सुझाव व सल्लाह बिया पत्रिकायात रोचक व स्तरीय यायगुली नं ग्वाहाली बीफु ।
- आसे धयादीमते, बिचा: याना दिसँ– 'धर्मकीर्ति' यात बांलाकेत छिं गुकथं ग्वाहाली बिया बीफु ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

धर्मकीर्ति

(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

16th AUGUST 2008

वर्ष- २६ | अङ्क- ५ | गुं पुन्ही | श्रावण २०६५

क्रोधीलाई अक्रोधले जित्नु, नराम्रो गर्नेलाई राम्रो काम गरेर जित्नु, कृपणी (कञ्जुस) लाई दान दिएर जित्नु र असत्यवादीलाई सत्यवादी भएर जित्नु ।

सत्य बोल्नु, क्रोध नगर्नु र माग्न आउने व्यक्तिलाई अलिकति भएपनि दिएर पठाउनु। यी तीन कामहरू गर्ने व्यक्तिले देवलोकीय सुख भोग्न पाउनेछ ।

जसले सधैं शारीरिक संयममा बसेर हिंसा रहित भएर बस्ने गर्छ, उसले अच्यूत स्थान प्राप्त गर्दछ जुन स्थानमा शोक हुनेछैन ।

प्रमुख व्यवस्थापक
विद्यासागर रञ्जित
फोन: ४२५ ८९५५

व्यवस्थापकहरू
चिनीकाजी महर्जन
फोन: ४२५ ३१८२
ज्ञानेन्द्र महर्जन
फोन: ४२७६९०८

सह-व्यवस्थापक
धुवरत्न स्थापित

सम्पादक
भिक्षुणी वीर्यवती
फोन: ४२५ ९४६६

प्रधान सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
फोन: ४२५ ९११०

प्रकाशक र विशेष सल्लाहकार
भिक्षुणी धम्मवती
फोन: ४२५ ९४६६

कार्यालय
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
धर्मकीर्ति विहार
श्रीघः नघःटोल

पोष्ट बक्स नं. ४९९२
काठमाडौं
फोन: ४२५ ९४६६

बुद्ध सम्वत् २५५२
नेपाल सम्वत् ११२८
इस्वी सम्वत् २००८
विक्रम सम्वत् २०६५

विशेष सदस्य	रु. १०००/- वा सो भन्दा बढी
वार्षिक	रु. ७५/-
यस अङ्कको	रु. १०/-

■ सम्पादकीय ■

आफ्नो सुरक्षा कसरी गर्ने ?

कायेन संवरो साधु, साधु वाचाय संवरो
मनसा संवरो साधु, साधु सब्बत्थ संवरो
सब्बत्थ संबुतो लज्जी, रक्खितो ति पवुच्चति

माथि उल्लेखित बुद्ध वचनले भनिरहेको छ आफ्नो शारीरिक कार्य शुद्ध र संयम राख्नु राम्रो, आफ्नो बोली वचनलाई संयम र शुद्ध राख्नु राम्रो, र आफ्नो मनलाई शुद्ध र संयम राख्नु राम्रो । यस्तो व्यक्ति सदा सुखी र सुरक्षित रहन्छ । एक लज्जावान् भलादमी एवं शिक्षित व्यक्ति यी तीनवटै क्षेत्रहरूमा संयमशील र होशियारी हुनेछ । उसले बेइमानी कार्य कदापि गर्दैन । उसका सबै कार्य इमान्दार हुन्छन् । यस इमान्दारी पूर्ण कार्यले सबैको भलो नै सोचेको हुन्छ । आफू एक्लैको स्वार्थपूर्ति खातिर अरूको कुभलो कदापि चिताउँदैन उसले । यस्तो निस्वार्थ पवित्र व्यक्तिले आफ्नो जीवनमा सदा सुरक्षाको घेरा वा सुरक्षाको छेकवार लगाएको हुन्छ । यो छेकवार कुनै शस्त्र अस्त्रको छेकवार होइन, पाले पहरा र सशस्त्र सैनिकको छेकवार होइन, छोराछोरी नाती पनातीहरूको छेकवार पनि होइन । धर्मले रक्षा गरिराख्ने बलियो, नटुटिने, नभाँचिने, नमासिने बलियो धर्मरूपी छेकवार हो यो । यो पवित्र छेकवारले त्यस व्यक्तिलाई सदा सुखी र सुरक्षित राखेको हुन्छ । धर्मले सुरक्षित गरिराखेको त्यस भाग्यमानी व्यक्तिलाई कसैले बाधा र हानी पुऱ्याउन सक्दैन ।

त्यसैले भगवान् बुद्ध भन्नुहुन्छ–

"धम्मो हवे रक्खति धम्मचारी"

धर्मानुकुल आफ्नो कर्त्तव्य पालन गर्ने कर्त्तव्य-परायण व्यक्तिलाई सदा धर्मले रक्षा गरिराखेको हुन्छ ।

हामी पनि आफ्नो सुरक्षा त चाहन्छौं । तर बुद्धको अमूल्य शिक्षालाई ठीक तरिकाले बुझ्न र पालन गर्न नसकेको कारणले हामीले धर्मरूपी छेकवार लगाउन नजानी अर्कै तरिकाले सुरक्षा घेरा लगाउन थाल्छौं ।

हामीले धनसम्पत्तिलाई जगेर्ना गर्दै आफ्नो भविष्य सुरक्षित राख्ने कोशिस गर्छौं ताकि भविष्यमा आफूलाई कुनै आपदविपद नपरोस् । छोराछोरी संग्रह गर्छौं बुढेसकालमा सहारा वनोस् भनी । यसरी नै आफ्नो र धनको सुरक्षार्थ थुप्रै पाले पहरा राखिन्छन् ।

तर यी सबै साधनहरू त्यसबेलासम्म मात्र उपयोगी हुन्छन्, जुनबेला सम्म आफ्नो दूषित कर्मफल भोग्ने समय आउँदैन । जब प्रकृतिले आफ्नो दूषित कर्मको फल भोगाउँछ, तब यी सुरक्षाका साधनहरू सबै निस्क्रिय बनी यिनीहरूले नै हाम्रो तमाशा हेरि दिन्छन् ।

यस्तो अवस्थामा हामी जुनसुकै अनकन्टार ठाउँमा लुक्न गएपनि आफ्नो कर्मको फलले भेट्टाएरै दण्ड दिन थाल्छ ।

त्यसैले बुद्धले फेरि भन्नुहुन्छ–

न अन्तक्खे न समुद्दमज्झे
नपब्बतानं विवरं पविस्स
न विज्जति सो जगतिप्पदेसो
यत्थट्ठिता मुञ्चेय्य पापकम्मा

अर्थात्– आकाश समुद्र तथा पर्वतको गुफामा जहाँ गएर बसेतापनि आफूले गरेको पापको फलबाट बच्न सकिदैन ।

त्यसैले हामीले आफ्नो मन, वचन र शरीरका हरेक कार्यलाई दुषित बन्न नदिन होशियारी साथ संयमता अपनाई आफूलाई धर्मरूपी सुरक्षा साधनले सुरक्षित राख्ने प्रयास गरौं । यसैमा हाम्रो कल्याण निहित छ ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

चारप्रकारका मानिसहरू

■ सत्यनारायण गोयन्का

भगवानले भन्नुभएको थियो कि– "मैले यस संसारमा चार प्रकारका मानिसहरू देखेको छु ।" साँच्चै यस संसारमा चार प्रकारका व्यक्तिहरू छन् ।

पहिलो वर्गको व्यक्ति । अन्धकार नै अन्धकार, जीवनमा दु:ख नै दु:ख छ । विभिन्न प्रकारका दु:ख शारीरिक दु:ख, मानसिक दु:ख, आर्थिक दु:ख, पारिवारिक दु:ख, सामाजिक दु:ख आदि । विभिन्न प्रकारका दु:खबाट आकुल व्याकुल हुन्छन् । व्याकुलता त छँदै छ, यदि भित्र प्रज्ञा एक थोपा पनि छैन, प्रज्ञाको नामोनिशान छैन भने के हुन्छ ? यस दु:खको अवस्था प्रति क्रोध जगाउँछ, द्वेष जगाउँछ, दुर्भावना जगाउँछ । मलाई यो दु:ख यस व्यक्तिको कारणले भयो । रीस नै रीस, द्वेष नै द्वेष हुन्छ । यो जुन दु:ख छ त्यो पुरानो द्वेषजन्य कर्मको फल- स्वरूप भएको हो । फेरि नयाँ कर्म पनि द्वेषको नै बनाउँदैछ । नयाँ बीउ पनि द्वेषको नै रोप्दैछ । यसको फल पनि त दु:ख नै लिएर आउँछ नि । अब पनि दु:ख छ र पछि पनि दु:ख नै दु:ख बनाउँदैछ । जस्तो खालको बीउ रोपिन्छ त्यस्तै त फल आउँछ । यस्तो व्यक्ति अँध्यारो देखि अँध्यारो तिर नै गईरहेछ । दु:खदेखि दु:ख तिर नै गईरहेछ वर्तमान पनि दु:खले भरिएको छ, भविष्य पनि दु:खले नै भरिएको हुनेछ । वर्तमान पनि अँध्यारोले भरिएको छ, भविष्य पनि अध्याँरोले भरिएको हुन्छ ।

दोस्रो वर्गको व्यक्ति । प्रकाश भएको ठाउँबाट अध्याँरो तर्फ गईरहेको व्यक्ति । प्रकाश भनेको के हो ? बाहिरी जगतमा ऊ संग धन छ, सम्पत्ति छ, मान छ, सम्मान छ, नाम छ, मर्यादा छ । मानिसहरू उसको प्रशंसा गर्छन्, हाई-हाई गर्छन् । तर भित्र प्रज्ञा छैन । अहिले जे छ ती पुरानो सत्कर्मको कारणले प्राप्त भईरहेको छ । उसले भित्र-भित्र के गरिरहेछ त ? यी सारा धन, दौलत, वैभवको कारण घमण्ड जाग्छ । र हरेक व्यक्तिको प्रति घृणा गर्छ । म कत्तिको बुद्धिमान् छु, त्यसैकारणले मैले यति धेरै धन कमाएँ । त्यो हेर । कस्तो बेकम्मा त्यसैले त्यस्तो दरिद्र छ । म यस्तो छु ऊ त्यस्तो छ, म यस्तो छु ऊ त्यस्तो छ । यसरी भित्र भित्रै अहंकारको बीउ रोप्न थाल्छ । घृणाको बीउ रोप्न थाल्छ, द्वेषको बीउ रोप्न थाल्छ । आज चारै तर्फ उज्यालो नै उज्यालो छ, चारै तिर सुख-सम्पदा छाएको छ । तर आज जुन बीउ रोपिँदै छ, दूषित बीउ रोपिँदै छ यसबाट त अन्धकार नै आउनेछ, दु:ख नै ल्याउनेछ । आज जुन दु:खको स्थिति आईरहेको छ त्यसको आफ्नै सीमा छ । त्यो एक समय समाप्त हुनेछ । त्यसपछि त आज रोपेको दु:खद बीउको दु:खद फल नै आउँनेछ । यस्तो व्यक्ति प्रकाशबाट अन्धकार तर्फ दौडिरहेछ । सुखद् स्थितिबाट दु:खद स्थिति तर्फ दौडिरहेछ ।

तेस्रो वर्गको व्यक्ति । यो वर्गको ब्यक्तिको पहिलो वर्गको ब्यक्तिको भैंं वर्तमान जीवनमा अन्धकार नै अन्धकार छ । तर भित्र प्रज्ञा छ । अहिले वर्तमान जीवनमा जुन अन्धकार आएको छ त्यो यस व्यक्तिको कारणले होइन, यस स्थितिको कारणले भएको होइन, यस घटनाको कारणले भएको होइन । यो त माध्यम मात्र हो । दु:ख त आउनै पर्ने थियो, मेरो आफ्नो पूर्व दुष्कर्मको कारण यस्तो फल आउनु थियो, आयो । तर अब नयाँ दुष्कर्म गर्दिन । नयाँ दु:खको बीउ रोप्दिन । नयाँ द्वेष जगाउँदिन । मैत्री नै जगाउँछु । यो बिचरा व्यक्ति त मेरो दु:खको माध्यम बन्न पुग्यो । यसले आफ्नो कर्मको फल भोग्न नपरोस् । यसको कसरी कल्याण हुन्छ ? यसको कसरी मंगल हुन्छ ? भन्ने भाव जगाउँछ । यसप्रकार मंगल मैत्री पूर्ण बीउ नै रोप्दछ । यसको कर्मफल अगाडि गएर सुख नै ल्याउँदछ । यस समयमा अन्धकार भए तापनि पछि प्रकाश नै प्रकाश, उज्यालो नै उज्यालो हुनेछ । अब त दुख नै दु:ख छ तर पछि सुख नै सुख हुनेछ । अँध्यारो तर्फबाट उज्यालो तिर लागेको यो तेस्रो प्रकारको वर्गको ब्यक्ति हो ।

चौथो प्रकारको वर्गको व्यक्ति । यस जीवनमा अहिले प्रकाश नै प्रकाश छ । सुख छ, सुविधा छ, धन छ, दौलत छ, प्रतिष्ठा छ र साथ-साथै भित्र सजगता छ, प्रज्ञा छ । उसलाई राम्ररी थाहा छ कि मेरो कुनै सत्कर्मको कारणले यी सबै प्राप्त छन् । जुन सुकै सत्कर्म भए पनि त्यसको फल अनन्तकालसम्म रहीरहँदैन त्यसको आफ्नो सीमा छ, यो एक समय अवश्य सकिनेछ । अत: जबसम्म छ, जति दिन सम्म छ, त्यसको पूरा फाईदा लिनु पर्छ । गृहस्थ हूँ, आफ्नो भरण-पोषण गर्नुपर्छ, परिवारको भरण-पोषण गर्नु, आफूमा आश्रित ब्यक्तिहरूको भरण-पोषण गर्नु, मेरो कर्तव्य हो । यस भन्दा बढि बाँकी रहेको धन अन्य मानिसहरूको कल्याणमा खर्च होस् । लोक कल्याणमा खर्च होस् । अधिक भन्दा अधिक मानिसहरू कसरी शुद्ध धर्म प्राप्त गरोस्, धेरै भन्दा धेरै मानिसहरू कसरी दु:खबाट मुक्त हुन सकोस्, यस्तो भाव मनमा जगाउँदछ । यस्तो ब्यक्तिको जीवनमा

अहिले पनि प्रकाश छ र उसले पछिका लागि पनि प्रकाशको बीउ नै रोप्दछ । यस्तो व्यक्ति प्रकाशबाट प्रकाश तर्फ गईरहेछ । सुखबाट सुख तर्फ गईरहेछ । यस्तो व्यक्तिको वर्तमान पनि सुखपूर्ण छ र भविष्य पनि सुखपूर्ण नै हुनेछ ।

हामी पहिलो र दोस्रो वर्गका व्यक्ति कदापि बन्दैनौं, तेस्रो र चौथो प्रकारको व्यक्ति बन्छौं । तेस्रो वा चौथो खालको बनौं यो आफ्नो वशमा छैन । किनकि जीवनमा अनेकौं पटक दुःख आईपर्छ, अन्धकार आईपर्छ । अनेकौं पटक सुख पनि आउँछ । पहिलाका जीवनमा, पूरानो जन्ममा धेरै प्रकारका कामहरू गऱ्यौं । राम्रा पनि गऱ्यौं । नराम्रा पनि गऱ्यौं । त्यसको प्रभाव सुख र दुःखको रुपमा आईहाल्छ । चाहे सुख आओस् चाहे दुःख आओस्, चाहे प्रकाश आओस् चाहे अन्धकार आओस् भित्र त सदैव प्रकाश चलिरहन्छ । यस्तो नयाँ संस्कार कहिल्यै पनि बनाउँदैनौं जसबाट भविष्यमा हाम्रोलागि दुःख उत्पन्न गर्छ, अन्धकार उत्पन्न गर्छ ।

विपश्यनाबाट हामी यही सिक्छौं । **अत्ता हि अत्तनो नाथो, अत्ता हि अत्तनो गति–** हरेक व्यक्ति स्वयं आफ्नो मालिक हो, आफ्नो गति आफैले बनाउँछ । आफ्नो मालिक खूद आफै बन । यस क्षणको मालिक होऊ । पहिला जे गऱ्यौ त्यो बितिसक्यो । त्यो क्षण बितिसक्यो । यस क्षणको मालिक म स्वयं हूँ । यस कारण भविष्यको मालिक पनि म स्वयं हूँ । भविष्य भनेको के हो ? भविष्य भनेको वर्तमान को सन्तान हो । वर्तमान भनेको के हो ? वर्तमान भनेको भूतकालको सन्तान हो । भूतकालमा जे जति गऱ्यौं त्यो गऱ्यौं । अब म वर्तमानको मालिक हूँ । अगाडिको समयलाई बिग्रीन दिन्न । तब नै **अत्ता हि अत्तनो गति** हुन्छ । मानिसहरू आफ्नो दुर्गति आफूले नजानेर नै गर्दछ, आफ्नो अज्ञानताको कारणले नै गर्दछ । अब यस्तो दुर्गतिबाट बच्दछ र सद्गति गर्ने काममा लाग्दछ । किनकि अब आफ्नो मालिक आफै भईसक्यो । अब सद्गति मात्र होइन कि सम्पूर्ण गति भन्दा पर परम मुक्त अवस्था सम्म पुग्दछ किनकि अब आफ्नो मालिक आफै भईसक्यो । यसरी **अत्ता हि अत्तनो नाथो** होऊ । केवल प्रवचन सुनेर हुँदैन । केवल वाणी विलास, बुद्धि-विलास गरेर यो सम्भव छैन । त्यसको लागि त काम गर्नु पर्छ । अन्तरमुखी रहेर वास्तवमा हामी आफ्नो मालिक आफैं बन्छौं । आफ्नो मंगल हुने काम गर्छौं । अरुको मंगल हुने काममा सहायक हुन्छौं । धर्म धारण गर्नुमा नै सबैको मंगल छ । सबैको मंगल होस् । **स.ना.गो.**

(साभार: बुद्ध वर्ष २५५०, वर्ष २३, अङ्क ३)

धम्मपद–२१२

■ **रीना तुलाधर (बनिया)** *'परियत्ति सद्धम्म कोविद'*

न सन्ति पुत्ता ताणाय – न पिता न पि बन्धवा
अन्तकेना धिपन्नस्स–नत्थि ञातिसु तारणा

अर्थ– मृत्युले पकडेपछि छोरा, छोरी, आमा–बाबु, आफन्त, इष्ट–मित्र कसैले आएर बचाउन सक्तैन ।

एतमत्थवसं ञत्वा–पण्डितो सील संवुतो
निब्बानगमनं मग्गं–खिप्पमे'वं विसोधये

अर्थ– यो कारण जानी शीलवान पण्डितहरूले निर्वाणमा जाने मार्गलाई नै छिटै शुद्ध गर्नुपर्दछ ।

घटना– उपरोक्त गाथा भगवान् बुद्धले जेतवन विहार मा बस्नु हुँदा पटाचाराको कारणमा बताउनु भएको थियो ।

पटाचाराले जीवनमा ठूलो दुःख भोग्नु पऱ्यो । उनका दुईवटा बच्चा, पति एकसाथ मऱ्यो । माइतीतिर पनि सबै आफन्त एकसाथमा गुमाइन् । दुःख खप्न नसकी ऊनी पागल जस्तै भएर निर्वस्त्र शहरमा एताउती घुमीरहेकी थिइन् ।

यस्तै अवस्थामा उनी भगवान् बुद्ध समक्ष आईपुगेकी थिइन् । उनीलाई होशमा ल्याएपछि तथागतले उनको दुःख कष्टशोकलाई बुझेर भन्नुभयो– "हे पटाचारा ! तिम्रा छोरा छोरीले परलोक जानेबेला तारण बनेर रक्षा गर्ने वा शरण जाने रक्षक बन्न सक्तैन । अतएव तिनीहरू भनेका आफूसँग भएपनि नभएकै बराबर सम्झनु पर्दछ । पण्डितजनले शीललाई विशुद्ध गरी आफ्नो निर्वाण मार्ग शुद्ध गरेर लान सक्नु पर्छ ।" यसरी आज्ञा भएर तथागतले उपरोक्त गाथा भन्नुभयो ।

धर्म देशनाको अन्त्यमा पटाचारा श्रोतापत्ति फलमा प्रतिष्ठित भईन् ।

धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना

मिति	बुद्धपूजा	धर्मदेशना
२०६५/३/२६	वीर्यवती गुरुमां	वीर्यवती गुरुमां
२०६५/४/१	चमेली गुरुमां	भिक्षु शोभित
२०६५/४/३	भिक्षु कोण्डञ्य	भिक्षु कोण्डञ्ञ
२०६५/४/११	कुसुम गुरुमां	कुसुम गुरुमां
२०६५/४/१७	जयवती गुरुमां	जयवती गुरुमां

Downloaded from http://www.dhamma.digital

परियत्ति शिक्षाको महत्व

■ प्रशिक्षार्थि जमुना गोसाई

परियत्तिशिक्षा भनेको त्यस्तो शिक्षा हो जसले व्यवहारिक ज्ञानबारे जानकारी गराउँछ। बुद्ध जीवनी, शील र परित्राण जस्ता बुद्ध-धर्मका महत्वपूर्ण एवं प्रारम्भिक विषयवस्तुलाई समावेशगरी तयार गरिएको यस परियत्तिशिक्षाले साँच्चै नै मानिसको जीवनमा आमुल परिवर्तन ल्याउन मद्दत पुऱ्याउँछ। महामानव गौतम बुद्ध जन्मेको नेपालमा बुद्ध-धर्मसम्बन्धी नै अध्ययन अध्यापन कक्षागतरूपमा गराई व्यवहारिक ज्ञानका बारेमा जानकारी दिई सुखमय जीवन बिताउन सकोस् भन्ने उद्देश्यले परियत्तिशिक्षाको कक्षा संचालन भएको हो। आफ्नै देश नेपालमा जन्मेका गौतम बुद्धको बारेमा थाहा नहुनु भनेको त लाजमर्दो कुरा नै हो जबकि गौतम बुद्धकै नामले पनि नेपाल विश्वभर प्रख्यात मानिन्छ।

यस परियत्तिशिक्षाबाट मैले थुप्रै ज्ञानहरू पाएँ। यसको महत्व हामी सबैलाई एकदमै आवश्यक छ। जबकि यसले जीवन सुखमय तुल्याउन चाहिने व्यवहारिक तत्त्वहरूका बारेमा ज्ञान दिन्छ। परियत्तिशिक्षा भनेको केवल किताबमा मात्र सीमित होइन कि यो हरेक क्षेत्रमा सफलता पाउनका लागि अति आवश्यक छ। यसले मानिसको पूरै व्यवहारहरूमा परिवर्तन ल्याउन मद्दत गर्छ। यसले मानिसलाई असल, शिष्ट, सभ्य र कर्तव्यनिष्ठ बनाउँछ। यसले शारीरिक, मानसिक र बौद्धिक विकास गर्न पनि मद्दत गर्छ। यस परियत्तिशिक्षा एक अतिरिक्त क्रियाकलापमा पनि पर्दछ। यस परियत्तिशिक्षाले शीलहरूका बारेमा पनि ज्ञान दिन्छ। साँच्चै नै यदि परियत्तिशिक्षा पढ्यो भने जीवनमा खुशी नै खुशी छाउँछ। उदाहरणका लागि यदि हामीले शील पालना गरी झूठ कुरा बोलेनौं भने सबैले हामीलाई विश्वास गर्दछन्। यसले गर्दा मनमा आनन्द आउँछ र हामी सन्तुष्ट हुन सक्छौं जबकि सन्तुष्ट हुनु नै सुख प्राप्त हुनु हो। परियत्तिशिक्षाले हिंसा, हत्या र आतंक पनि गर्नुहुँदैन जसकारण शान्ति हुँदैन भन्ने कुरालाई राम्ररी उल्लेख गरेको पाइन्छ।

आजको युग भनेको २१ औं शताब्दीको युग हो। यस युगसम्म मानिसहरूको थुप्रै विकास भए र भौतिक सुविधाहरू पनि पाए। तर उनीहरूको मनमा आनन्द र सन्तोष छैन। अहिलेको समयलाई हेर्दा पनि थुप्रै हत्या, हिंसा र आतंक मच्चिरहेको छ। यो सबै परियत्तिशिक्षाको कमीले गर्दा हो जबकि परियत्तिशिक्षाले बढी व्यवहारिक ज्ञानलाई प्राथमिकता दिएको हुन्छ भने स्कूल, कलेजबाट पाइने शिक्षा त्यति नैतिक र व्यवहारिक देखिंदैन। परियत्तिशिक्षाले नै मानिसमा मानवताको भावना जागृत गर्न मद्दत पुऱ्याउँछ। विभिन्न लागुपदार्थ सेवन गर्दा पनि यस्ता हिंसा, हत्या र आतंक मच्चिने गर्दछ जसकारण जीवन सुखमय हुन सक्दैन। बुद्धका गुणहरूलाई सम्झिंदा पनि हामीले के कुरा मनमा राख्नुपर्छ भने हामीले व्यक्तिगत स्वार्थभन्दा अरूको स्वार्थ र हितलाई प्राथमिकता दिनुपर्छ जसबाट वास्तविक सन्तुष्टि र सुख प्राप्त हुन्छ। मानिसमा थुप्रै लोभ, लालच, रिस, ईर्ष्या, मोह र वैभव आदि हुन्छन् जसकारण विभिन्न समस्याहरू उब्जन सक्छन् र कहिले शान्ति हुँदैन। त्यसकारण हामीले यी सबै नराम्रा कामहरूलाई छोड्यौं भने जीवन सुखमय रूपमा बिताउन सकिन्छ भन्ने कुरामा दुईमत नै छैन।

त्यसकारण परियत्तिशिक्षाको यति धेरै महत्व छ जब कि परियत्ति पढेर मात्र मानिसमा मानवता भन्ने चीज हुने गर्दछ जसकारण ऊ अरूको सहयोग गर्न हरदम तयार हुन्छ। यसले गर्दा मनमा सन्तुष्टका साथै खुशी प्राप्त गर्न सकिन्छ। मानिसमा भएका सारा नराम्रा बानीहरूमा सुधार ल्याउन परियत्ति शिक्षाको एकदम ठूलो भूमिका रहन्छ। यदि जोकोही पनि महान् व्यक्ति जस्तै डाक्टर, इन्जिनियर, पाइलट आदि छन् तर उनीहरूमा नैतिकताको कमी भयो भने उनीहरूलाई महान् भनिंदैन। जबकि परियत्तिशिक्षा जोकोही व्यक्तिलाई पनि अति आवश्यक छ र यसले मानिसलाई नैतिकवान् पनि बनाई जीवन सुखमय बिताउन प्रोत्साहित गर्छ। झन् त्यसमाथि पनि मानिस त प्राणीहरूमध्ये सर्वोकृष्ट प्राणी हो तर यदि मानिसले नै मानवता बिर्सेर पशुको जस्तो व्यवहार गर्न थाल्यो भने मानिस र पशुमा कुनै अन्तर रहँदैन। त्यसैले यी सबै कुराहरूलाई मनन गर्दा हामी के निष्कर्षमा पुग्न सक्छौं भने हरेक मानिसलाई मानवताको परिचय दिन सक्ने (बनाउने) काम केवल परियत्तिशिक्षाको अध्ययन र यस्को महत्व बुझ्नु नै अहिलेको आवश्यकता देखिन्छ। ■

योग अभ्यास विधि - भाग ३९

■ रेकी, योगा शिक्षक एवं प्रा.चि.डा. गोपाल प्रधान
रेकी वैकल्पिक उपचार केन्द्र, दिव्यज्योति समूह नेपाल, भोटाहिटी, काठमाण्डौ, फोन नं: ४२२४०८५

के हो 'रेकी' उपचार ?

गत अंकमा तपाईंहरूलाई के हो रेकी उपचार ? पद्धति अर्न्तगत नियमितताको बारेमा जानकारी प्रस्तुत गरेको थिएँ र यस अंकमा पनि क्रमश: नियमितताको बारेमा जानकारी प्रस्तुत गर्न लागेको छु ।

साधारणत: हाम्रो खानामा कार्बोहाइड्रेट ५० प्रतिशत, प्रोटिन २० प्रतिशत, चिल्लो ५ प्रतिशत, भिटामिन्स/खनिज पदार्थ १५ प्रतिशत र रेशा १० प्रतिशत हुन आवश्यक भएको कुरा विज्ञानले पत्ता लगाइसकेको छ ।

सही भोजनको ज्ञानले मानिसको व्यक्तित्व एवं सौन्दर्य अभिवृद्धि गर्न धेरै सघाउँछ । अहिलेका समस्या भनेको मानिसले खानेकुरालाई मिलाएर खान नजान्नु रहेको छ । हामी आफैले सुविधाभोगी बन्दा खानेकुराको पौष्टिक तत्व नष्ट हुने कुरा प्रमाणित भइसकेको छ । प्राकृतिक खाद्य पदार्थ स्वास्थ्यको दृष्टिले अति उत्तम हुन्छ । तर आधुनिकताको कारण हामीले मैदाबाट बनेको चाउचाऊ विस्कुटमा ध्यान दिई रहेका छौ, तर सदैव स्वस्थ रहन आँटाबाट बनेको रोटी र अन्य परिकारहरू प्रयोग गर्नु स्वास्थ्यको लागि अति उत्तम हुन्छ । त्यस्तै चिल्लो पदार्थ कम खानु, नुन बढी नखानु, गुलियो बढि नखानु स्वस्थ जीवनका लागि अपनाउनुपर्ने आवश्यक कुराहरू हुन् । स्वस्थ व्यक्ति नुन, चिल्लो, गुलियोको सट्टा प्राकृतिक दूध, दहि, मह, सागपात आदि प्रचुर मात्रामा प्रयोग गर्ने हो भने देखि उपरोक्त कुराहरू प्राप्त गर्न सक्दछन् । हाल विश्व भरी नै "रेशादार खानेकुरा बढाउ, चिल्लो घटाऊ" भनि स्वास्थ्य सम्बन्धि अभियान लोकप्रिय बनिरहेको छ ।

हाम्रो नियमित भोजनमा दाल, हरियो सागपात, भटमास, दही, दुध, सलाद र मौसम अनुसारको फलफूल आवश्यक हुन्छ । शाकाहारी भोजन नै उपयुक्त हुन्छ भन्ने निष्कर्ष निस्किसकेको अवस्थामा मांसाहारी भोजन कम खाएमा राम्रो हुने कुरा स्वास्थ्य सम्बन्धी अनुसन्धान-कर्ताहरूको भनाइ छ । खानेकुराको सन्तुलन मिलाएमा सौन्दर्यको खोजीमा भौतारिरहनु नपर्ने विज्ञहरूको सुझाव छ ।

तारेको (फ्राई), भुटेको (रोस्टेड) र बढी चिल्लो भएको खानेकुराहरू सौन्दर्यका लागि त घाटक नै सिद्ध हुन्छन् । खानेकुराकै कारणबाट अनुहार र शरीरको अरू भागहरूमा समेत विभिन्न प्रकारको खटिरा एवम् शारीरिक समस्याहरू देखा पर्दछन् । शरीरको सौन्दर्यमा प्रतिकूल असर पारेकै कारण कतिपय पश्चिमी देशहरूमा यस्ता खानेकुरा विरुद्ध अभियान नै चालिएको छ । इङ्गल्याण्डमा "फास्ट फूड फास्ट डेथ" नामक संस्थाले खाने कुराको विषयमा चेतना जगाउने काम गरिरहेको छ । नेपालको सन्दर्भमा फास्टफूड भन्ने चाउचाउ, चाउमिन, थुक्पा, मम, तारेको/भुटेको मासुका परिकार, मिठाइ, बेकरीहरू, विस्कुट, समोसा, पुरी लगायत विविध तयारी खानाहरू हुन् फास्टफूड भएर पनि चिउरा, भटमास, मकै आदि शरीरका लागि स्वास्थ्य वर्द्धक मानिन्छ । शरीरमा सौन्दर्य बढाउने हो भने भिटामिन खनिज पदार्थकी मात्रा बढाउनुपर्छ र तारेको, भुटेको खानेकुरा त्याग्नु पर्दछ ।

त्यस्तै हामीले नियमित प्रयोग गर्ने भोजनमा रेशादार खानाको विशेष महत्व रहेको हुन्छ । रेशादार खानाले हाम्रो अवशोषण र मल निस्कारलाई ठीक राख्दछ । रेशादार खानाले कब्जियत हुन दिदैन । कब्जियत नभएमा पेटका धेरैजसो रोगबाट बच्न सकिन्छ । आहार विशेषज्ञहरूको भनाइ छ कि, हामीले खाने दैनिक भोजनमा रेशा (फाइवर) को मात्रा प्रतिदिन ३५ देखि ५० ग्रामको आवश्यकता पर्दछ । यसका लागि हामीहरूलाई यो थाहा हुनुपर्दछ कि कुन भोजनमा बढि रेशा पाइन्छ या कुन भोजनमा कम पाइन्छ । शरीरलाई प्रतिदिन कति रेशाको आवश्यकता पर्दछ भन्ने कुरा जान्नु पर्दछ । रेशा भन्नाले बोक्रा, चोकर आदिलाई बुझ्नु पर्दछ । स्वस्थताका लागि नियमितता आवश्यक भए जस्तै हाम्रो शरीरका लागि रेशायुक्त भोजनको अति आवश्यकता पर्दछ किनकी हामीले नियमित खाने खानामा प्राय: कोलोस्ट्रोल हुन्छ । रेशायुक्त भोजना गर्नाले रगतमा हुने चिल्लोलाई कम गराउन मद्दत गर्दछ जसले हृदय रोग जस्ता रोग लाग्नबाट बचाउँछ । यहाँ केही रेशादार भोजनबाट हुने फाइदा बारे जानकारी प्रस्तुत गर्न लागेको छु ।

क्रमश:

Downloaded from http://www.dhamma.digital

"यत्र नर्यास्तु पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवता"

बुद्ध धर्ममा नारीको स्थान र भूमिका

■ रश्ना वज्राचार्य

भनिन्छ जहाँ नारीको पूजा हुन्छ, सम्मान हुंन्छ त्यहाँ देवता समेत रमाउँछन्। नारी सृष्टिकी शक्तिशाली रूप हुन्। जगत्को संरचक रूप धर्तीकी अर्की रूप हुन् जसले आधा आकाश ढाकेकी छन्। मलाई लाग्छ, नारीको परिभाषा भित्र धर्तीका सम्पूर्ण रचना अटाएको छ। सृष्टिको सम्पूर्ण स्वरूप अन्तरभूत भएको छ । दुनियाँको यावत् शक्ति अन्योयाश्रित भएको छ । जात, वर्ण, क्षेत्र, देश, महादेश, शिक्षा, चेतना विकासका आधारमा नारीलाई अथवा मानवसमाजमा र सभ्यतालाई फरक या ध्रुवीय दृष्टिकोणले हेर्ने आँखा म सँग छैनन्। त्यहाँ कुनै जात छैन, वर्ण छैन, क्षेत्र, देश र महादेश छैन। चाहे पारिजात हुन् या चन्द्रिका कुमारा टुंगा, लक्ष्मीबाई हुन् या मार्गरिट थ्याचर, जुनको टावेइ हुन् या पासाङ ल्हामु शेर्पा अथवा कोण्डा लिजा राईस् हुन् या बेनेजिर भुट्टो अन तल्सीमा नसरीन हुन् या फ्लोरेन्स नाइटिङ्गेल, सबै केवल नारी हुन्। नारी जगत्का पहिचान हुन्। विश्वमै यी नारीहरूका स्थान उच्च दर्जामा राखिएको छ। मेरी हृदयभित्रको नारी परिभाषामा जुम्लामा जातो पिँध्ने माइली दिदी पनि छन्। इलाममा चिया टिप्ने कान्छी बहिनी पनि छन्, डडेल्धुरामा ओखल कुट्ने जेठी भाउजु पनि छन्। जनकपुरमा उखु गोड्ने माइजू र बर्दियामा गहुँ गोड्ने फूपूहरू पनि छन्। जे भए पनि मेरो चेतनाको नारी परिभाषा भित्र दुनियाँका सबै नारीहरू छन्। मेरो माटोमाथि बस्ने सबै वर्गका महिलाहरू हुन्। छोरी बनेर होस् वा बुहारी, सासू बानेर होस् वा आमाजू, दिदी होस् वा बहिनी संघर्षको बारीमा जीवनका यामहरू सकीनसकी फूलाई आफ्नो कर्तव्य, भूमिका निभाई रहेकी हुन्छे।

आजभन्दा २५५० वर्ष अघि विश्वका महापुरुष महामानव नारीकै कोखबाट जन्मेर धन्य भएका थिए। महामानव गौतम बुद्धलाई पनि पवित्र शीलवती नारी महामाया देवीले जन्म दिएकी थिइन् भने पालन-पोषण स्याहार, विचार, मातृ-स्नेह उनले आफ्नी कान्छी आमा प्रजापति गौतमीबाट पाएका थिए। यसबाट अझ स्पष्ट हुन्छ कि आदर्श समाज फले फुलेको पार्न नारीहरूले अनुपम योगदान भूमिका रहेको छ। साथै आज बुद्ध धर्ममा भिक्षुणी संघको स्थापनामा प्रजापति गौतमीले गरेको त्याग र तपस्या अनुकरणीय छ । नारीलाई पुरुष सरह संघ समाजमा प्रवेश गराउन उनको प्रयत्न प्रशंसनीय छ । आफू संघका समाजमा सम्मिलित भई प्रधान नायिका बनी भिक्षुणी संघको सुचारु रूपले परिचालन गरेको योगदान अविस्मरणीय छ।

श्रावस्तीमा महादानी उपासिका विशाखाले पनि बुद्धकालीन अवस्थामा आफ्नो ९ करोड मुल्य पर्ने महालता आभूषण बेची अरू १८ करोड थपी २७ करोड खर्च गरी १ हजार कोठा भएको पूर्वाराम विहार बनाई गौतम बुद्धलाई दान दिएकी थिइन्। अन्तत: उनले श्रोतापन्न मार्गफल प्राप्त गरी सर्वश्रेष्ठ दान दिने अग्रस्थान हासिल गरिन्। उनको बुद्ध धर्मप्रतिको आस्था दानभावना आजसम्म पनि प्रशंसनीय र उदाहरणीय छ। यसै क्रममा भगवान् बुद्धलाई बोधिज्ञान प्राप्तिका लागि भोजन दान दिने सुजाता पनि एक नारी नै हुन्। शायद सुजाताले भोजनदान नदिएको भए बुद्धले खाना बिना कुनै पनि कार्य सफल हुँदैन भन्ने कुरा बुझ्न नसक्नु हुने थिएन। ध्यानी उपासिकाहरू मध्ये अग्रस्थान प्राप्त गरेको उतरानन्दमाता सकृदागामी भएकी थिइन् भने भिक्षुणी अम्बपाली पटाचारा, स्थविरा, कौशम्बीकी श्यामा आदि अरहन्त मार्गफल प्राप्त गर्न समर्थ भएका थिए। सहिष्णुताकी प्रतिमा मैत्रीभावकी धनी नारी उत्तराका टाउकामा सिरिमा नामक ईर्ष्यालु नारीले उम्लेको घिउ खन्याए तापनि कति पनि द्वेष भाव नलिई उल्टो धन्यवाद दिएको सत्य, भावना, शुद्ध आचरण, त्यागका कारण बुद्ध स्वयंमले उनीलाई साधुवाद दिनु भएका थिए।

मेरो देशको माटो माथि म नारी जीवनका अनेकौं रूपहरू देखिरहेकी छु। जहाँ अभाव छ, पीडा छ, दु:ख छ, वेदना छ, रुढीवादी छ, अन्धविश्वास छ, जातीय तथा लैङ्गिक विभेदको शिकार हुनु परेको तीतो कथा छ। बुद्धकालीन समयमै आफ्ना पुत्रहरू, पति, बुबा-आमा गुमाएकी र आफ्नो शरीरमा वस्त्र समेत नभएको होस् गुमाएकी

पटाचारा र पुत्र वियोगमा पागल भएकी कृशा गौतमीलाई भगवान् बुद्धले करूणा राखी उपदेश दिँदैं तिनीहरूको मानसिक सन्तुलन कायम गराउनुभयो । पछि बुद्धको शरणमा गई दुवै जनाले विपश्यनाध्यान भावनामा अरहन्त मार्गफल प्राप्त गरे । तसर्थ आजको समाजले भगवान् बुद्धले दिनु भएका अतुलनीय देनलाई सहर्ष स्वीकारी मानव जीवन सार्थक तल्याउनुपर्दछ । भगवान् बुद्धले नारी समानता र स्वतन्त्रतामा जोड दिनु भए जस्तै हामीले पनि उहाँको उपदेश, काम क्रियालाई अनुभव गरेर काव्य अभिव्यक्ति गरी जीवनमा त्यस अनुभव, उपदेशहरू व्यक्त गर्नुपर्छ । अनि मात्र समाजमा उन्नतिको गुराँसहरू फुल्छन् ।

कानूनका शब्दहरूमा ठूला-ठूला अक्षरले समानताका कुराहरू लेखिएको भएतापनि व्यवहारका प्रत्येक पाइला-पाइलामा असमानताका विभिसक पहाडहरूले थिचिएर नारीहरू बाँचिरहनु परेको छ । नेपालमा नारीहरूको कार्यक्षेत्र भान्छाघर मा मात्र सिमित छ । त्यसैले नारीहरू पिछडिएका छन् । कतै मेरी आमा बोक्सीका आरोपमा मलमूत्र खान बाध्य छन्, कतै मेरी भाउजू दाइजोको अभावमा जिउँदै आगो लगाउन विवश छिन्, कतै मेरी दिदी अभाव र गरीबीका कारण दास भएर यौन वृत्तिमा संलग्न छिन् । के समाजमा नारीहरूको यस्तै दुर्दशा हुन्छन् ? के बाध्यता, लाचारी, अशिक्षा अचेतनामा नै नारीहरूका जीवन बितिने भयो त ? कहाँ गयो भगवान् बुद्धले भन्नु भएका नारी समानता र स्वतन्त्रका कुराहरू यो त मुखमा राम-राम बगलीमा छुरा झैं भयो । अब हरेक नारी जाग्नुपर्छ । शिलवान्, बुद्धिमान्, शिक्षित, चेतनशील हुनुपर्छ । जसरी बुद्धकालमा उत्तरा उपासिकाले आफ्नो शिलवान् स्वभावले ईर्ष्यालु सिरिमालाई बदलिदिइन्, त्यसैगरी राष्ट्रका हरेक नारी शीलवान्, चेतनशील भई यो ईर्ष्यालु समाजलाई बदल्न सक्नुपर्छ ।

यो देशका प्रशासनिक, राजनैतिक, शैक्षिक, प्राज्ञिक कुनै पनि क्षेत्रमा नारीको प्रभावकारी रूप देख्न नसक्नु यो धर्तीकै लागि विडम्वनाको कथा बनेको छ । भृकुटी र सीता, पासाङ्ग ल्हामू र पारिजातको इतिहास पनि वर्तमान बोकेका हामी नारीहरूका जीवनभित्र अब साँच्चिकै उन्नतिका गुराँस फुल्नुपर्छ । विकासका सुनाखरीहरू झुल्नुपर्छ । शासनमा अधिकार हुनुपर्छ, भएको अधिकार पाउनुपर्छ । हामी आवश्यक परे कलमको नीप तिखार्न सक्छौं बन्दुकको नाल सोझ्याउन सक्छौं । विचारका खहरे उराल्न सक्छौं, विकासका वृक्ष हुर्काउन सक्छौं । हरेक नारी पारिजात र पासाङ्ग ल्हामु बन्न सक्नुपर्छ । हरेक नारी फ्लोरन्स, लक्ष्मीबाई बन्न सक्नुपर्छ । प्रत्येक नारी तसलिमा, चन्द्रिका, मदर टेरेसा बन्न सक्नुपर्छ । यहाँ सबैले असल आमा छोरी, बुहारी, दिदी, बहिनी बन्न सक्नुपर्छ । बुद्धकालीन समयदेखि लिएर आजसम्म पनि बुद्ध धर्ममा नारीहरूका ठूलो योगदान रहेको छ । बुद्ध शासन चिरस्थायी गरी बहुजन हिताय बहुजन सुखायको लक्ष्य लिई अगाडि बढिरहनु भएकी भिक्षुणी धम्मवतीको योगदान अविस्मरणीय छ । विभिन्न देश विदेशमा घुमेर बुद्धधर्म प्रचार-प्रसार गरी पुरुष वर्गको संकीर्ण विचार र अशिक्षित रूढीवाढीमा जर्कडिएका नारीहरूको बाहुल्य रहेको हाम्रो समाजमा नारी जागरण ल्याउनको लागि उहाँको योगदान ठूलो रहेको छ । तसर्थ नेपालमा बुद्धधर्म, बौद्ध शिक्षा, प्रचार, प्रसार गर्न श्रद्धेय भिक्षुणीहरू लगायत कयौं उपासिकाहरूका योगदान रहेको छ । अत: धर्ती र शक्तिका प्रतिबिम्ब हामी नारीहरूले जीवनमा समान उन्नति र समान विकासका सगरमाथाहरू ठड्याउन सक्नुपर्छ । ■

(मैत्रेय युवा संघ, भक्तपुर)

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू

क्र.सं ५७५
श्रीमती लक्ष्मी देवी मानन्धर
झो छें, काठमाण्डौ
रु. १००५/-

क्र.सं ५७६
श्रीमती कोहिनुर माथेमा
सानेपा, ललितपुर
G.P.O. No. ८२११
रु. १०००/-

क्र.सं ५७७
श्रीमती बासन्ती सांगाछें
रविभवन, काठमाण्डौ
रु. १०००/-

क्र.सं ५७८
सुश्री रेणुका मानन्धर
७/५६२, अटको नारायणस्थान, काठमाडौं
रु. १५००/-

Downloaded from http://www.dhamma.digital

"नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स"

मिलिन्द-प्रश्न – १५

(दोस्रो परिच्छेद)

■ अनु. आनन्द प्रधान

"महाराज ! जस्ता यी पाँच काँडहरू हुन् उस्तै इन्द्रियहरूलाई सम्झिनुपर्छ । जस्तो लडाकु सैनिक जवान हो उस्तै योगीलाई सम्झिनु पर्छ । जस्तो शत्रु हो उस्तै क्लेशलाई सम्झिनुपर्छ । जसरी पाँच काँडले शत्रुहरूलाई हराएर धपाइपठायो उसरी नै पाँच इन्द्रियहरूले क्लेश नाश गरिदिन्छन् । क्लेश एक पटक नष्ट भएपछि फेरि उत्पन्न हुँदैन । महाराज ! यसरी प्रज्ञाले आफ्नो काम गरेर जान्छ ।

"भन्ते ! तपाईंले राम्ररी सम्झाउनुभयो ।"

१२. के अर्हतलाई सुख-दुःख हुन्छ ?

राजाले भन्नुभयो– "जसले फेरि जन्म लिनुहुन्न उनले के कुनै वेदनाको सुख अथवा दुःखको अनुभव गर्नुहुन्छ ?"

स्थविरले भन्नुभयो– "कुनैको अनुभव गर्नुहुन्न कुनैको गर्नुहुन्छ ।"

"कुनको अनुभव गर्नुहुन्छ र कुनको अनुभव गर्नुहुन्न ?"

"शरीरमा हुने वेदनाहरूको अनुभव गर्नुहुन्छ तर मनमा हुने वेदनाहरूको अनुभव गर्नुहुन्न ।"

"भन्ते ! यो कसरी ?"

"शरीरमा उत्पन्न हुने वेदनाहरूको उठ्ने जुन हेतु र प्रत्यय हुन् तिनीहरू बन्द नहुनाको कारण उनले ती अनुभव गर्नुहुन्छ । चित्तमा उत्पन्न हुने वेदनाहरू उठ्ने जुन हेतु र प्रत्यय हुन् तिनीहरू बन्द हुन जानाको कारण उनले ती अनुभव गर्नुहुन्न ।"

"महाराज ! भगवानले पनि भन्नुभएको छ– "जसले एकै किसिमका वेदनाहरू अनुभव गर्नुहुन्छ– शरीरमा उत्पन्न हुनेको, चित्तमा उत्पन्न हुनेको होइन ।"

"भन्ते ! उनी दुःख-वेदनाहरूको अनुभव गर्दै किन बसिरहनुहुन्छ आफ्नो शरीरलाई किन त्याग्नुहुन्न ?"

"महाराज ! अर्हतलाई न कुनै कुराको इच्छा (चाहा) हुन्छ न अनिच्छा नै । उनले काँचोलाई तुरून्त पकाउन चाहनुहुन्न । पण्डित (विद्वान) हरू पाक्ने बेलासम्म बाटो हेर्नुहुन्छन ।"

महाराज ! धर्म-सेनापति सारिपुत्रले भन्नु भएको पनि छ–

"न मलाई मर्ने इच्छा छ न बाँच्ने नै ।"

जसरी एउटा श्रमिकले काम गरिसकेपछि आफ्नो ज्यामी-ज्याला लिनको लागि पर्खिरहन्छ उसै गरी म पनि आफ्नो समयको प्रतीक्षा (पर्खिनु) गरिरहेको छु ।

"न मलाई मर्ने इच्छा छ नबाँच्ने नै ।"

"ज्ञानपूर्वक (यथार्थ बुझेर) सावधान भएर आफ्नो समयको प्रतीक्षा गरिरहेको छु ।"

"भन्ते ! तपाईंले ठीक कुरा गर्नुभयो ।"

१३. वेदनाहरूको विषयमा

राजाले भन्नुभयो– "भन्ते ! के सुख-वेदना कुशल (पुण्य), अकुशल (पाप) अथवा अव्याकृत (न पाप न पुण्य) हुन्छ ?"

"महाराज ! तीनओटै हुनसक्छन् ।"

"भन्ते ! यदि जुन कुशल हुन्छ, त्यो दुःख दिनेहुँदैन र जुन दुःख दिनेहुन्छ त्यो कुशल हुँदैन भन्ने हो भने यस्तो कुनै कुशल हुन सक्तैन जुन दुःख दिनेहोस् ।"

"महाराज ! कुनै मान्छेले आफ्नो हातमा फलामको झरिलो रातो तातो गोला राख्छ र अर्को हातमा वरफको एउटा ठूलो ढिका टुक्रा राख्छ भने के ती दुवैले उसलाई कष्ट दिन्छन ।"

"हो भन्ते ! दुबैले कष्ट दिन्छन् ।"

"महाराज ! के ती दुबै ताता हुन् ?"

"होइनन् भन्ते ।"

"त्यसो भए के ती दुबै चिसा हुन् त ?"

"होइनन् भन्ते !"

"त्यसो भए अब तपाईं आफ्नो घर मान्नुहोस् । यदि तातोले नै कष्ट दिन्छ भने दुबै तातो नहुनाले कष्ट नहुनुपर्ने थियो र यदि चिसोले नै कष्ट दिन्छ भने दुबै चिसो नहुनाले पनि कष्ट नहुनुपर्ने थियो । महाराज ! यसकारण ती दुबैले कसरी कष्ट दिन्छन् त - किनकि न त दुबै ताता छन् न चिसा नै ? एउटा तातो छ भने अर्को चिसो छ - तर दुबैले कष्ट दिइराखेका छन् यस्ता त हुनै सक्तैन ।"

"तपाईंजस्तो विद्वान (वादी) सित कुरा गर्न सक्तिंन । कृपा गरेर बताउनुहोस कुरो के हो ?"

"त्यतिबेला स्थविरले अभिधर्मको अनुकूल (मेलखाने गरी) व्याख्या (सरल भाषामा वर्णन) गरेर राजालाई सम्झाउनुभयो । "महाराज ! यी छ सांसारिक जीवनका सुखहरू हुन र यी छ त्यागपूर्ण (त्यागमय) जीवनका, यी छ सांसारिक जीवनका दु:खहरू हुन र यी छ त्यागपूर्ण जीवनका, यी छ सांसारिक जीवनका उपेक्षा (= तटस्थ = उदासीन = निष्पक्ष) हरू हुन र यी त्यागपूर्ण जीवनका । सबै मिलाउँदा यसरी छ छकका भए । भूतकालका ३६ वेदनाहरू भविष्यवकालका ३६ वेदनाहरू र वर्तमानकालका ३६ वेदनाहरू गरी यी सबैलाई एक ठाँउमा जोड्दा जम्मा १०८ किसिमका वेदनाहरू भए ।"

"भन्ते ! तपाईंले राम्रो बताउनुभयो ।"

१४. परिवर्त्तनमा पनि व्यक्तित्व रहनु

राजाले भन्नुभयो– "भन्ते ! कसले जन्म-ग्रहण गर्छ ?"

स्थविरले भन्नुभयो– "महाराज ! नाम (=Mind) र रूप (=Matter) ले जन्म-ग्रहण गर्छ ।"

"के यही नाम र रूपले जन्म-ग्रहण गर्छन ?"

"महाराज ! यही नाम र रूपले जन्म-ग्रहण गर्दैनन् । मानिसले यो नाम र रूपले पाप अथवा पुण्य गर्छ, त्यो कर्म गर्दा अर्को नाम र रूपले जन्म-ग्रहण गर्छन् ।"

"भन्ते ! त्यसो हो भने पहिलेको नाम र रूप आफ्नो कर्मबाट मुक्त भए ?"

स्थविरले भन्नुभयो– "महाराज ! यदि फेरि जन्म-ग्रहण नगरेमा मुक्त भए, तर यदि फेरि जन्म-ग्रहण गर्छ भने यसैकारण (मुक्त) भएन ।"

१. "कृपा गरेर उपमा दिएर सम्झाउनुहोस् ।"

"कुनै मान्छेले कसैको आँप चोर्छ । त्यसलाई आँपको धनीले समातेर राजाकहाँ लिएर जान्छ– महाराज ! यसले मेरो आँप चोरेको छ । यसोभन्दा त्यो आँप चोरले भन्छ– "होइन ! मैले यसको आँप चोरेको छैन । त्यसले लगाएको आँप अर्कै थियो मैले चोरेको आँप अर्कै रूखको थियो । यसकारण मैले सजाय पाउनु पर्ने होइन । महाराज ! अब तपाई भन्नुहोस् कि त्यसले सजायँ पाउनुपर्छ कि पर्दैन ?"

"हो भन्ते ! सजायँ पाउनुपर्छ ।"

"कति कारणले सजायँ पाउनुपर्छ ?"

"भन्ते ! त्यस (आँप चोर) ल त्यसो भने तापनि पहिलो रूखको आँप छोडेर अर्को रूखको आँप चोरेको हुनाले त्यसले अवश्य पनि सजायँ पाउनैपर्छ ।"

"महाराज ! यसरी मान्छेले यो नाम र रूपले पाप अथवा पुण्य कर्महरू गर्छ । ती कर्महरू गर्दा अर्को नाम र रूप जन्म-ग्रहण गर्छ । त्यसैले त्यो आफ्नो कर्महरूबाट मुक्त भएन ।"

२. "कृपा गरेर फेरि पनि उपमा दिनुहोस् ।"

"महाराज ! कुनै मान्छेले कसैको धान अथवा उखु चोर्छ र समातिँदा आँप चोरले जस्तै भन्छ ।"

महाराज ! अथवा कुनै मान्छेले जाडोमा आगो बालेर ताप्छ अनि आगो ननिभाइकन त्यत्तिकै छोडेर जान्छ । त्यो आगो सल्किएर कुनै अर्को मान्छेको खेत जलाउँछ । त्यति बेला त्यसलाई समातेर खेतको धनीले राजाकहाँ लिएर जान्छ– "महाराज ! यसले मेरो खेत जलाइदियो । त्यसोभन्दा त्यो आगो बाल्ने मान्छेले भन्छ– "मैले यसको खेत जलाएको होइन । महाराज ! त्यो अर्कै आगो थियो जुन मैले बालेको थिएँ र त्यो अर्कै आगो थियो जसले त्यसको खेत जल्यो," मैले सजायँ पाउनुपर्ने होइन । महाराज ! अब तपाईं नै भन्नुहोस् कि त्यसले सजायँ पाउनुपर्छ कि पर्दैन ?"

हो भन्ते ! पाउनुपर्छ ।"

"कति कारणले सजायँ पाउनुपर्छ ?"

"भन्ते ! त्यसले जे सुकै भने तापनि बालेको आगो नै बढ्दै बढदै गएर खेत जलाइदिएको त हो नि ।"

"महाराज ! यसरी मान्छेले यो नाम र रूपले पाप अथवा पुण्य कर्महरू गर्छ ।"

३. "कृपा गरेर फेरि पनि उपमा दिएर सम्झाउनुहोस् ।"

"महाराज ! कुनै मान्छेले दियो लिएर आफ्नो घरको (सबैभन्दा) माथिको बुइगल कोठामा जान्छ र भोजन गर्छ । त्यो बालेको दियोले रवरको त्यान्द्रा छुन्छ । त्यो बलेको त्यान्द्राले घरमा आगो लाग्छ र त्यो घरले सबै गाउँघर जलाउँछ । गाउँलेहरूले त्यो मान्छेलाई समातेर केरकार गर्छन्– "तिमीले गाउँमा किन आगो लगायौ ?" त्यसरी सोध्दा त्यसले यसो भन्छ– "मैले गाउँमा आगो लगाएको होइन । त्यो दियोको आगो अर्कै थियो जुन दियोको उज्यालोमा बसेर मैले भोजन गरें र त्यो आगो अर्कै थियो जुन आगोले गाउँघर जल्यो ।"

"यसरी परस्परमा झगडा गर्दै तिनीहरू तपाईंकहाँ आएमा त्यति बेला तपाईं कतातिर लागेर न्याय दिनुहुन्छ ?"

"भन्ते ! गाउँलेहरूतिर लागेर ।"

"कति कारणले गाँउलेहरूतिर लागेर ?"

"त्यसले त्यसरी जे सुकै भने तापनि आगो त उसैले लगाएको हो नि ।"

"महाराज ! यसरी यद्यपि मृत्युसित एउटा नाम र रूपको लय हुन्छ र जन्मसित अर्को नाम र रूप लिएर उत्पन्न हुन्छ तर यो पनि त्यसैबाट हुन्छ । त्यसैले त्यो आफ्नो कर्महरूबाट मुक्त भएन ।" *क्रमश:*

Downloaded from http://www.dhamma.digital

सानो बीजबाट नै विशाल वृक्ष बन्दछ

■ नरेन्द्रनाथ भट्टराई

यो एउटा महान् सूत्र हो । यो सूत्रलाई राम्ररी मनन्, चिन्तन गर्ने हो भने तथा यसको रहस्यलाई अनुभवमा उतार्ने हो भने त्यस महापुरुषले सबै कुरा पाउँछ, उसको लागि पाउनु पर्ने केही बाँकी रहन्न । यसो हेर्दा कुरा मामुली जस्तो देखिन्छ , बीऊ हेर्दा पनि त मामुली सानो गेडा मात्र नै देखिन्छ तर यदि त्यो बीऊले ठाउँ पायो भने विशाल वृक्ष मात्र होइन अरू पनि यस्तै असंख्य बीज र अनन्त वृक्षको विस्तार हुन सक्तछ । हाम्रा जीवनरूपी मैदानमा पनि राग, द्वेष, क्रोध, ईर्ष्यारूपी विभिन्न विषयवृक्षका बीजहरू रोपिन गए, उम्रन, हुर्कन गए भने यिनैको विस्तार भएर हाम्रो जीवन नारकीय जीवन पनि बन्न सक्छ भने दया, प्रेम र श्रद्धारूपी बीज परेर यी हुर्कन पाए भने हाम्रो जीवन स्वर्गीय बन्न सक्छ । ज्ञान, ध्यान, मुक्ति भन्ने कुरा वास्तवमा यही नै हो । विष वृक्षहरूको बीजलाई रोप्दै नरोप्नु । रोपी सकेको रहेछ भने पनि उम्रन नदिनु, उम्रिसकेको रहेछ भने पनि बढ्न नदिनु । मल जल नदिएर सुकाइदिनु । सानो अहंकारको बीजले गर्दा नै महाभारतको काण्ड घटेको कुरा स्पष्ट छ ।

> ***शिक्षा***
>
> *हाम्रा जीवनमा हर क्रियाकलाप उपर सुरुमै हामीले राम्ररी होश पुऱ्यायौं भने जीवनमा आई पर्ने अनेकन् दुःख, चिन्ता, पीडाबाट सजिलैसँग छुट्कारा पाउन सक्छौं । जे-जसो गर्ने हो बीजको अवस्थामा नै ध्यान दिनु पर्दछ । विष वृक्षको बीजारोपण नगर्नु, बीजारोपण हुन नदिनु नै हाम्रो प्रमुख कर्तव्य हो । वास्तवमा एकै पटक ठूलो समस्या पर्दैन । कुनै पनि समस्या त्यसै आई पर्दैन् । त्यसको कारणरूपी बीज रोप्नै पर्छ । विना बीज वृक्ष बन्दैन, विना वृक्ष फल फल्दैनन् । सुख, दुःखका जो फल हामीले भोग्नुपऱ्यो, भोग्दैछौं र भोग्नु पर्नेछ ती सबैको जिम्मेवार पनि हामी आफै छौं । आफैले रोपेका बीऊको वृक्षबाट फलेको फल पाउँदै छौं । सारा धर्मशास्त्र र महात्मा सन्तहरू सन्देशको सार निचोर्ने हो भने पनि यति नै अर्थ आउँछ ।*

"पाण्डवहरूले खाण्डवप्रस्थमा अति राम्रो कारिगरीयुक्त दरवार बनाए । त्यस्तो अनुपम राजप्रासाद कसैले बनाउन सकेका थिएनन् । दरबार तयार भैसकेपछि एक भव्य समारोहको आयोजना भयो । राजा-रजौटा धेरै आमन्त्रित थिए । कौरवहरूलाई पनि बोलाइएको थियो । दरबारको कारिगरी विचित्रको थियो । ढोका भित्ता जस्तो र भित्ता ढोका जस्तो देखिन्थ्यो । जमीन पानी जस्तो र पानीका तलाउ जमीन जस्तो देखिन्थे । दुर्योधन अलमलिए । ढोका भनेर पस्न लागेका भित्तामा ठक्कर खान पुगे । फेरि जमीन भनी टेकेकोमा पानीमा परे अनि पानी भनी उफ्रेको त चिप्लेर लड्न पुगे । द्रौपदी हेरि-रहेकी थिइन् । हाँसो रोक्न सकिनन्, खित्का छुटिहाल्यो । मुखबाट अप्रिय शब्द पनि अनायास निक्लिहाल्यो, "अन्धाको छोरा अन्धै" भन्यो । त्यो शब्दले दुर्योधनको हृदयमै एकैपटक ईर्ष्या, द्वेष र क्रोधको भवक दन्कियो । अपमानको बदला लिन जुवाको आयोजना गरी पाण्डवको सर्वस्व अपहरण गरी द्रौपदीलाई नाङ्गै पारियो । पाण्डवले राज्यमात्र गुमाएर पुगेन वनवास, गुप्तवास जस्ता अनेकन् यातना पनि सहनुपऱ्यो । अपमानरूपी सानो बीजले विशाल विष वृक्षको रूप लियो । महाभारतको विश्वयुद्ध नै भयो । लाखौं मानिस स्वाहा भए । सो सब हुनाको मूल कारण अपमानको एक सानो बीज मात्र थियो । यदि द्रौपदीले त्यति शब्द प्रयोग नगरेकी भए, त्यो बीज नरोपेकी भए शायद यत्रो संहार हुने नै थिएन ।

■

> *"धनुधारी व्यक्तिले धनुलाई ठीक निशान तिर छोडे जस्तै बुद्धिमान व्यक्तिले चञ्चल र अस्थिर चित्तलाई ठीक मार्गतिर मात्र लैजान्छन् ।"*
>
> *बुद्धिमान मानिस हुनेहो भने चित्तलाई संयम र इन्द्रियलाई दमन गरी अप्रमादी भएर ठूलो बलियो चट्टानको टापुलाई बाढीले हुत्याउन नसके जस्तो हुनुपर्दछ ।*
>
> *– धम्मपद*

पञ्चशील पालन आजको आवश्यकता

■ शिशिल चित्रकार

आज देश समाज विश्व भयावह अवस्थाबाट गुज्रिरहेकोमा कसैको दुइमत रहदैन। व्यक्तिहरूको विसंगति विकृति हटाइ देश समाजको स्वच्छ र सन्तुलित विकासको लागि भगवान् बुद्धद्वारा दिएका वचन पंञ्चशील पालन गर्नु व्यक्ति समाज र देशको कल्याणको लागि अति आवश्यक भएको छ। यो पंञ्चशील हुन– व्यक्तिहरूले जीव हत्या नगर्नु (पाणातिपाताबाट विरत रहनु); चोरी नगर्नु (अदिन्नादानबाट विरत रहनु), झुठ नबोल्नु (मुसावादाबाट विरत रहनु), व्यभिचार नगर्नु (कामेसुमिच्छाचाराबाट विरत रहनु), नशालु पदार्थ सेवन नगर्नु (सुरामेरयमज्ज पमादट्ठाना बाट विरत रहनु)।

देशको विभिन्न क्षेत्रमा भएका अस्तव्यस्त झै कर्म चारी संयन्त्र पनि चुस्त दुरुष्ट छ भन्नु आफैमा हास्याष्पद हुन जान्छ। देशको प्रशासन संयन्त्र आफैमा विविध खालको समस्या, रोगले ग्रस्त छन् भने मुलुकले सहि र स्वच्छ प्रशासनको अनुभूति दिलाउन नसक्नुमा कुनै विवाद रहदैन। यस्तो परिस्थितिमा देश र समाजको विकासको परिकल्पना गर्नु एकदमै अशान्दर्भिक हुन्छ।

कर्मचारी तन्त्रमा देखिएको भ्रष्टाचार, विकृति, विसंगति देखि अदुरदर्शी तथा भ्रष्ट राजनैतिक हस्तक्षेपको कारणले कर्मचारी तन्त्र आफ्नो सहि अस्तीत्व कायम गरी, जिम्मेवारी तथा जवाफदेही वहन गर्ने दायित्वबाट च्यूत भएकोलाई अस्विकार गर्न सकिदैन।

समाजमा विभिन्न थरीको व्यापार भएझैं, केही कर्मचारीले आफ्नो कुर्सिलाई "प्रशासनिक व्यापार व्यवसायको" रूपमा प्रयोग गरी, कार्यालयलाई दूध दुहने गाईको रूपमा प्रयोग गरी राष्ट्र अनि समाजलाई जसरी जर्जर र खोक्रो गरिरहेको छन् त्यसलाई जतिसुकै निन्दा गरे पनि कमै हुन्छ।

यदि राष्ट्र सेवक हुन भन्ने भावनाले अभिप्रेरित भई कार्य गर्ने हो भने जन सरोकार संग प्रत्यक्ष संलग्न हुने आम जनताले चासोको कार्य सम्पादनमा ढिला मान नहुने भई सर्वसाधारण जनताले केही प्रकृयागत गल्ती गरेको भए त्यसलाई सहि सुझाव दिनु कर्मचारी वर्गको कर्तव्य हुन पर्दथ्यो। आज देशको प्रशासनिक संयन्त्र जसरी अव्यवस्थित रूपमा बढिरहेको छ तथा भ्रष्ट, नीति नियम वेगर चल्न खोज्ने, किंकर्तव्यबोध प्रशासनिक संयन्त्रबाट देशको आर्थिक सामाजिक विकासमा भरपर्दो टेवा पुग्ने आश गर्न सकिदैनन्।

गलत सामाजिक परिवेश र व्यक्तिको सहि सोच बनाउने र नैतिक आचरण युक्त शिक्षा दिन नसक्नुलेनै कर्मचारी वर्गमा भ्रष्टाचारले जरा गाडेकोमा दुई मत हुँदैन। गलत सामाजिक परिवेशले व्यक्तिगत ईच्छा आकांक्षा गलत हुन जानु स्वाभाविकनै हुन जान्छ भने फेरि गलत व्यक्तिहरूको बाहुल्य भएको सामाजिक परिवेश पनि गलत हुने नै भयो। यसरी गलत समाजले गलत व्यक्तिहरू र गलत व्यक्तिहरूका बाहुल्यताबाट गलत समाजको निर्माण हुन जाने जुन चक्र छ त्यसबाट निस्कन जो सुकैलाई गाह्रो हुने स्वत शिद्ध छ।

आज देश समाजमा भ्रष्ट र भ्रष्टाचारको जुन कुरा उठ्ने भई रहेको छ त्यस तर्फ ध्यान दिने क्रममा नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठानद्वारा प्रकाशित शब्दकोषमा दिएका व्याख्यालाई एक पल्ट हेर्नु सान्दर्भिकनै हुने छ। भ्रष्ट - तलतिर गिरेको, पतित। साह्रै खराब; दूषित। खराब आचरणको; दुश्चरित्र। बिग्रेको; विनष्ट। भ्रष्टाचार - नीति र नियमको विरुद्ध आचरण; अनाचार। सरकारी कर्मचारीले घुष खानु; पक्षपात गर्नु र अरू अनैतिक काम गर्नु भनी परिभाषा दिइएको शन्दर्भमा देश समाजको आजको अवस्था र कर्मचारीहरूका भूमिकाको अन्तरसम्बन्ध खोज्न सकिन्छ।

अब व्यक्तिहरूले पञ्चशील पालन नगरी नशा पदार्थ सेवन गर्नाले वा व्यभिचारमा भुल्नाले व्यक्तिको मानसिक र आर्थिक नाश हुन जान्छ। त्यसैगरी कसैले 'गरेको कामलाई' नगरेको वा 'नगरेको कामलाई' गरेको भन्नु झूठ (मुसावाद) त हुने नै भयो, अझ यो झुठबाट कुनै काम गर्नु पर्नेमा नगरीकन पनि गरेको भनेर वा कुनै काम नगर्नु पर्नेमा गरेको छैन भनेर झूठ बोलेको खण्डमा कुनै कार्य नगरेर /गरेर कसैको हकहित हनन हुन गएको छ वा आफुले गलत फाइदा लिएको छ भने त्यो कार्य कुनै व्यक्तिको हत्या (पाणातिपाता - जसको हक खोसेको) पा आफुले चोरी (अदिन्नादाना - नपाउनु पर्ने फाइदा लिएको) गरेको समेत हुन जान्छ। तसर्थ देशको प्रशासनिक संयन्त्रलाई चुस्त दुरुस्त र सुशासनका अवधारणा संग मेल जोडन, कर्मचारीवर्गमा अनुशासन, निष्ठा, कर्तव्यपरायणता, जिम्मेवारीयुक्त र उत्तर दायीशिल बनाउन समाजमा रहने हरेक व्यक्तिको सोच, सामाजिक परिवेश आदिमा सकारात्मक परीवर्तन ल्याउन पञ्चशील पालन गर्नु र बुद्ध वचन पालना गर्नु आजको अपरिहार्य आवश्यकता हो। ■

Downloaded from http://www.dhamma.digital

परिश्रमको महत्व

■ बबिता शाक्य

कुनै ठाउँमा सुन्दर गाउँ थियो । त्यस गाउँमा एउटा बुढो किसान बस्दथ्यो । उसका जम्मा चारभाई जवान छोरा थिए । ती छोराहरू कुनै अल्छी थिए त कुनै मूर्ख थिए । छोराहरूको बानी देखेर बुढो दिक्क थिए । छोराहरूले आफ्नो मृत्युपछि दु:ख पाउलान् भन्ने चिन्ताले उसलाई सताइरहन्थ्यो । एकपटक बुढो बिरामी परेर सिकिस्त भयो । उसलाई अब बाँचिदैन भन्ने थाहा भयो । त्यसैले मर्ने बेलामा चारै भाई छोराहरूलाई आफ्नो नजिक बोलाएर भन्यो– "छोराहरू ! अब म बाँच्दिन होला । म मरेपछि तिमीहरूको के गति होला भनेर मलाई चिन्ता लागिरहन्छ । तिमीहरूको भविष्य सुखी होस् भनेर मैले खेतमा धेरै धन-सम्पत्ति गाडेको छु । मेरो मृत्युपछि खेत खनेर धन-सम्पत्ति बाँडेर लिनु । बाबुको कुरा सुनेर सबै खुसी भए । सबै छोराहरूले ती सम्पत्ति लिन आफ्नो बाबुको प्रतिक्षामा बसे । नभन्दै बाबुको मृत्यु भयो । छोराहरूलाई बुढो बाबुको मृत्यु भन्दा खेतमा गाडेको धन-सम्पत्तिको चिन्ता थियो । बाबुको अन्तिम क्रिया पछि चारै दाजुभाई खेततिर लागे । चारै जनाले धनको लोभमा खेत खन्न थाले तर आफ्नो खेत सबै खनिसक्दा पनि उनीहरूले धन फेला पार्न सकेनन् । उनीहरू निराश भएर बसिरहेका थिए । त्यतिकैमा छिमेकी किसानले आएर उनीहरूलाई सोध्यो– "बाबु हो तिमीहरू किन निराश देखिरहेका छौ ? कारण के हो ?" किसानका अल्छी र मुर्ख छोराहरूले भने– "दाई हाम्रो बाले गाडेको त्यत्रो सम्पत्ति यत्रो खेत खनिसक्दा पनि हामीले फेला पार्न सकेनौं । त्यसैले निराश भएका हौं ।" छिमेकी किसानले सबै कुरा बुझिसके पछि भन्यो– "हेर बाबु हो यहाँ कुनै सम्पत्ति गाडिएको छैन । तिमीहरू अल्छी र मुर्ख छौ भन्ने थाहा पाएर तिमीहरूका बुबाले धन-सम्पत्तिको लोभ देखाएर खेत खन्ने जुक्ति खियाएका मात्र हुन् ।

अब यति खेत खनिसकेपछि अन्न प्रशस्त फल्छ र तिमीहरूले खान पाउनेछौ ।" छिमेकी किसानको कुरा सुनेपछि खेतमा धन गाडेर राखेको छ भन्ने बाबुको भनाईको रहस्य उनीहरूले थाहा पाए । नभन्दै खेतमा उनीहरूले बाली लगाए र प्रशस्त अन्न फलाए । उनीहरूले परिश्रम बिना सफलता प्राप्त गर्न सकिन्दैन भन्ने कुरा महसुस गरेर आफ्नो बानी व्यहोरा परिवर्तन गरी जीवनयापनमा अगाडि बढे । ■

(मैत्रेय युवा संघ भक्तपुरका सदस्य)

अग्रश्रावक सारिपुत्र महास्थविर

■ शिला पनेरु

सारिपुत्रया जन्म मगधया नालक धयागु थासय् जूगु ख: । वसपोलं रुपसारि ब्राम्हणीया कोखं जन्म कयादिल । वसपोल वेदय् पारंगतम्ह न ख: । वसपोलया गृहस्थी जीवनया नां उपतिस्स ख: । उपतिस्स व कोलित तसकं मिलेजूपिं पासापिं ख: । छन्हू वासपोल निम्ह छगू उत्सवय् बिज्यागु जुयाच्वन । इपिं निम्हेसिगु हे नुगलय् विरक्त लगे जुल । अले इपिं निम्ह मोक्ष मार्ग मा: बने नितिं छें नं तापाक्क झायादिल ।

उगू इलय् राजगृह नगरय् सञ्जय धा:म्ह परिव्राजक याथाय् वना प्रव्रजित जू वन । तर अनया धर्मय् चित्त बुझे मजुया हानं मोक्ष मार्ग मा: वन । तर इपिं निम्हेसिगु छगू वाचा दु– "सुना दकलय् न्हापा अमृत लुइ व मेम्हेसित धाय् मा: ।" अनंलि छन्हु राजगृह नगरय् अस्सजि भन्ते भिक्षाटन याना च्वंगुबले उपतिस्सं खन । अले वं न्यन, "छंगु धर्म छु ख: ? छंगु गुरु सु ख: ?" तर अस्सजि धर्मया बारे ध्वाथुइक ज्ञान बीत छकूचा जक खँ कनाबिल । अले वं कोलितयात कया विहारय् वन । थेना इपिं निम्ह प्रवजित जुल ।

सारिपुत्र महास्थविरं दक्व ज्ञान छकलं हासिल यानादिल । वासपोल प्रज्ञावान् नं ख: । वसपोल राहुलया उपाध्याय नं ख: । छन्हु राहुलमाताया प्वा: स्या:बले वसपोलं भिक्षाटन याना अं राहुलयात बिया: राहुलमाताया व अँया रस त्वना लंगु ख: । वसपोलं रोगीतेगु नं सेवा याना दिल । वसपोलयाके यक्व विशेषता नं दु । पूर्व जन्मय् वसपोलं अय्लानं याना थ: हे मचाया हत्या नं यागु ख: । तर आ: वसपोल प्रज्ञावानम्ह जुया दिल । वसपोल भगवान् बुद्धया अग्रश्रावक नं जुयादिल ।

वसपोलं निर्वाण मार्ग प्राप्त याना थ:गु नां उच्च याना दिल । आ: वसपोलया परिनिर्वाण जुइगु ई: वल । वसपोलया थ:गु छें बिज्याय् मास्ते वल । अनंलि वसपोल छें बिज्यात । छें मांयात विश्वास जुल कि वसपोल आ: न्हापायाम्ह थें मखु धका । थ्व वसपोलया मांयात अबले जक विश्वास जुल गबले मांनं द्य:नं सेवा याया: व:गु खन ।' वसपोल कन्हेखुनु परिनिर्वाण जुयादिल ।

नोट : "भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको ८२ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा संचालित लेखन कला प्रतियोगितामा द्वितीय हुन सफल लेख हो र उहाँ जगत सुन्दर ब्वनेकुथि कक्षा-८ का १४ वर्षको हुनुहुन्छ ।"

अनुभव – चारधाम वनाबलेया–७

■ ज्ञानकाजी शाक्य

बुद्धगयां सारनाथतकया यात्रा

न्ह्यो हे बन्दोबस्त यानागु सुमोया निग गाडी कार्तिक १० गते सुथ ६ बजे वर्मीज विहार त्वता। बुद्धगया बनारस २६१ कि.मि. दु। बुद्धगयां जिपिं ग्रेण्ड ट्रंक रोड (Grand Trunk Road) या लं ज्वना। शेरघाटी-औरंगावाद अले ६ कि.मि. तहाकगु तां देहरी ओन सोन नदी पुला सुथ ७:२० बजे ति ससराम थ्यंक वया। ग्रेण्ड ट्रक रोड हाई वें वयागु जुया ससराम शहर दुनें धा:सा वयम्वागु खं ड्राइभर विशाल कुमार यादवं कन। थन्थाय् पहिलं दयकिगु ज्या पुमवनिगु जुया लं साप हे ज्या मछिं, धुफ्व दं। थ्व माओवादी प्रभावित एरिया धका ड्रा. यादवं धाल। जिपिं ग्याइ धकाला छु थें यादवं हे खं तल, "थुमिसं थौंतक पर्यटक तयत दु:ख मव्यू। धनीमानी सेठ तयसं थ्व लं जुका वयत विचा: हे यायेमा।" नेपाले माओवादीत शान्ति प्रकृयाय् वया सरकारे तकं दुथ्यागु खं न्यंकावले व छक्क चाल। ग्रेण्ड ट्रक रोड शायद दिल्ली सें कलकत्ता स्वागु तव्यागु राजमार्ग ख:। भारतीय इतिहासं शेर शाह सुरीं थ्व लंया परिकल्पना यागु धाई। राजमार्गया जवं खवं ततव्यागु मोटरया लं धा:सा आधुनिक भासे वया तिनि बने जूगु जुइमा। थ्प निर्माण कार्य थायू थासे आतंक चालू जुया हे च्वन तिनि। लं दथुइ शायद लिपा स्वांमा वा सिमा पिइत ख:ला पेटी दयका तल।

अचम्म छु धा:सा थ्व लंपू बथां का बथां ऊँटत न्यासिवना च्वंगु खना। थुपिं राजस्थान नसें कलकत्तातक वनिपिं, अनं विदेशे निर्यात जुइ धका ड्राइभर धाल। थुमित छम्ह बुढाम्ह मुस्माचां ख्याना यंका च्वंगु जुल।

पटना विहारे आ सुधार वइला ?

मंत्रीया लश्कर वने धुंका स्नातकतक अध्ययन याये धुंकुम्ह ड्राइभरयात विहारया राजनीति सम्बन्धी खंल्हाय् मास्ते वल थें, वं जिमित न्यंकल, "विहारं लालु यादवयात स्वकतक चान्स विल। वं म्हुतुं थथे याये अथे याये धाइगु, याइगु छुं मखु। विहारयात ध्वग्गीक स्यंकल। खयतला जि नं यादव हे ख:। तर यादव जुल धाय मात्रं गल्ति याम्ह मेम्ह यादवया न्ह्यागगु ज्या समर्थन यायेमा धइगु मदु।"

"अयसा छु लालु हाकन ल्याहां वइ मखुला।"

"चान्स हे मदु।" वं धाल, "नीतेश कुमारं म्हुतुं नमवा, ज्या खुरूखुरू याना च्वन।"

"छु ज्या यात ?" जिं न्यना।

"अहो ! गुलि गुलि का।" वं धाल, "विहारे गुण्डाराज जुया च्वंगु ख:। वं ल्यया ल्यया गुण्डायात ठीक यात। आ गुण्डातयसं धया जुइगु, "जिपिं आ गुण्डा मखु, छुंचा ख:।" गुलि खं कानून थगु ल्हाते कया सडक कब्जा याना दयका तगु छें थुना विया च्वन। बुद्धगयाय् लंय् स्वयां स्वय मजिक लं हे ततमत क्यंक तयातगु पसयात तयके मविइ धुंकल धा:सा आ हप्ता दिन दुने ततखाक दयकातगु होटल दुगु छंचात न थुना छ्वयेगु सूचं विइ धुंकल। पक्का न हप्ता दिन दुने होटलत अन दइ मखुत।"

मानो व थ:हे मुख्यमंत्री थें च्वंक धया हगु खंय् अविश्वास यायेगु थाय् मदु। आयाम्ह मुख्यमंत्री न्ह्यागगु हे पार्टीयाम्ह जूसां जनताया मन त्याके फूम्ह ख:ला धइगु लगे जू। शायद विहारं आपा दु:ख सिइ धुंकल। नेता धापिसं यक्व हे धोखा नके धुंकल, जनतातयसं खिचां मस्यू दु:ख सिइ धुंकल। शायद आ न्हूगु विहारया उदय जुइगु ख:ला।

यू.पी. पुलिसत खना ड्राइभरया ग्याचिकु पह

ड्राइभर न्ह्याइपुक गफ यायां जिमित यंका च्वन। उत्तर प्रदेशया बोर्डर न्ह्योने वोलिसे वया ग्या चिकु पह खने दया वल। वं धाल, "यू.पी. (उत्तर प्रदेश) या पुलिसतयसं तस्सकं दु:खद विइयो। ध्यवा फ्वना हैरान् याइगु। अथे जुया छिकपिन्त न्यौसा "गाडी थुवा मोहम्मद इस्माइल ख:, रिटायर्ड मिलिटरी अफिसर। वेक जिमी पासा ख:, नेपा: वये धुंकुम्ह। आ जिपिं थन वयावले वेकलं हे थगु गाडीं जिमित चाहिकुगु ख:। धका धया विया दिसं। थथे धा:सा गाडी भाडाय् वपिन्त थें इमिसं दु:ख मव्यू।"

वास्तवे जिमी ल्यू ल्यू वया च्वंगु गाडीया ड्राइभर मोहम्मद इस्माइल ख:, गाडीया धात्थेम्ह थुवा। इमित दु:ख मजुइगु ख:सा इमिसं धा:थें धया विइ धका आश्वस्त याना।

विहार राज्यं उत्तर प्रदेश प्रवेश जुइगु सीमा पारया थाय्या ना नियामतपुर ख:। जिपिं थन थ्यौबले १०:३० बजे जुल। उत्तर प्रदेशया एरियाय् जिपिं दुही वयावले जिमीत सुनानं छुं मन्यो। अथे जुया ड्राइभरपिं ढुक्क जुल।

सारनाथ थ्यंगु

चन्दौलिं मुगलसराय् ३ कि.मि. जक दु। मुगलसरायं गंगा नदीया द्योने च्वंगु ता ११:३० बजे छिना। थ्व तां बनार से लागु गंगाजीया दक्वं घाटत खने दु। मुगलसरायं बनारस १७ कि.मि. जक। थ्व तां छिइसाथ काशी रेल्वे स्टेशन

Downloaded from http://www.dhamma.digital

थ्यन । थन अपां सिया तगु लं, अले आशापुर चौक जुका जिपिं सारनाथ थ्यंक वया । थुवले न्हिनसिया १२:२० जुया च्वंगु ख: ।

बुद्धगया बर्मीज विहारनसें जिपिंनाप बिज्याम्ह आसुं नन्दा भन्तें जिमित तप्यंक सारनाथया बर्मीज विहारे ब्वना यंका बिज्यात । थ्व विहारनाप नेपाली धर्मशाला न दु । थनया बर्मीज विहारया प्रमुख वर्णधन भन्तें विहारे थाय् खालि मदुगु सूचं विया बिज्यासेंलि जिपिं विरला धर्म शालाय् च्वं वना ।

किजापिन्त सारनाथ चाहिला च्वं धका जि भिंचा सुरेन्द्रनाथ सारनाथं बनारस वना । अन नेपाल टुर्स सर्भिस (Nepa Tours Service) या अफिसे वना । २ बजे न्ह्यो हे बनारस नसें सुनौलीया टुरिष्ट बसया टिकट बुक याये मागु, जिपिं अन ३ बजे ति थ्यंगु जुया कन्हेया लागि बस छ्खे लात । कंसाया लागि जक दइ धका अनया कर्मचारी ज्योति भूषणं धाल । जिपिं कन्हे हे वने मागु धयावले वं सुमोया व्यवस्था जुइफु धाल । निग सुमोया व्यवस्था याना जिपिं सारनाथ लिहां वया ।

सन्ध्या ई सारनाथ मूल गन्ध कुटी विहार, धम्मेक स्तूप, धर्म चक्र प्रवर्तन स्थल, मृगदावन आदि चाहिला ब्वा माँ पिनि नामे मत च्याकेगु ज्या न सिधयका ।

भारतं नेपाः दुहां वयागु

भारते लागु स्वंगु बौद्ध तीर्थ मध्ये सारनाथ जिमिगु अन्तिम तीर्थ स्थल जुल । सुथे ६ बजे सुमोया ड्राइभरपिं निम्ह सारनाथे जिमित का वल । थ्व हे गाडीं बनारस छक्व चाहिला - दशाश्वमेघ घाटे वना गंगाजीया दर्शन याना । थन मनुतय हुल दु गंगाजीया जलं सिंचन याना च्वंपिं । जल प्रदूषित खने दु, अयनं भी बाग्मतीया स्वया गाक्वं सफा । पारितक डुंगाय् च्वना स्व वनेनु धापिं डुंगा थुवात यक्व दु । थथे अथे याना बनारसं ८ बजे जिपिं प्याहां वये फत । आजमगढ जुका गोरखपुर थ्यौवले करीब न्हिनसिया २ बजे जुल ।

बनारसी ड्राइभरया बनारसी स्टाइल

गोरखपुर थ्यना लि बनारी ड्राइभर अलमले जुल । न्हूगु फ्लाइओभरत दयका तगु जुया जिपिं अलमले मजुइमांपि न अलमल जुल । छगू चौके छम्ह हवल्दारयात ड्राइभर मिश्र न्यन, "इन्स्पेक्टर साहव ! गोरखनाथ मन्दिर वनेगु लं गन थें ?" व पुलिस ड्राइभरया न्ह्योने वया थुखें हुं उखें हुं धका लं क्यों वल ।

"छम्ह हवल्दारयात न इन्स्पेक्टर धायगु ला ?" जिं मिश्रयात गिजे याना ।

"क ! थौंकन्हे न्ह्याम्हं नं तधं जुइमा । त:धं जुइमापिन्त तधंका थगु मतलब साध्य जूसा ला गा हे गात नि ।" वं तर्क यात ।

मेथाय् छथाय् नं अथे हे अलमले जुल । छम्ह प्रौढ व्यक्ति लं य् वया च्वंम्हंसित ड्राइभर न्यन, "राजा साहब ! गोरखनाथ मन्दिर वनेगु गय याना थें ?" राजा साहब धायका च्वंम्ह थ्व मनू फुक्कं जुया थनं थनं वंसा थ्यनि धावल । ड्राइभरया बनारसी ताल खना जिमि न्हिलेपिहे मफु ।

लं तापाः जूगु

जिपिं गोलघरं पश्चिम वना अन च्वंगु फ्लाइओभर ड्राइभर गाडी न्ह्याकल । थ्व लं मखु थें च्वं धका मतिला वगु ख: । फ्लाई ओभर पुले धुंका वनागु सडक सुनसान खना । थ्व लं मखु खनि थ्व ला महाराजगन्ज गुलरिया रोड धका च्वया तल । ड्राइभर छम्ह ल्यायम्हम्ह मनुयात सुनौलि वनेगु लं न्यों वन । जिं नं छम्ह प्रौढ व्यक्तियात न्यनावले, "छिपिं फर्टिलाइजर कारखाना पट्टि वनेमागु अनं पिपीगंज, कम्पीयरगंजया लं वइ । वहे लं सुनौलि वनेगु, "धका धाल । ड्राइभरयात नाप लाना फर्टिलाइजर कारखानापट्टि वने नु धया । वं फूर्ति याना धाल, "थ्व हे लं वंसा ज्यू । बासं थान व मुजौरी जूका कन्पीयरगंज वंसा १० कि.मि. किफायत जुइ धका धागु दु । थनं हे वनेगु ।" धका वं जिद्दी यात । मूल सडक भपतया तव्यागु हे ख: । तर वांस थान वनेगु लं धा:सा चिब्या, गनं कच्ची गनं पक्की । थ्व लं गां गरंम जुका वने मा वले जिमीत ला गन यंकु गनं यंकु थें जुल । थुखे उखे न्यो न्यो आखिरे मुजौरी जुका कम्पीयरगंज थ्योंवले १० कि.मि. नाफा जुइ धाम्ह ड्राइभर मिश्र हाल, "जित लं क्यंम्ह मनुयात भिं जुइ हे मखु । पाप लाइ तिनि वयात । स्व ! २३ कि.मि. अप्व जुइ माल ।"

थुकथं भारत भ्रमणया अन्तिम दिन खुन्हु ४ बजे सुनौली थ्यने मापिं जिपिं सन्ध्या का ई ५:३० बजे थ्यन । लं यापा जूसां इ दुवले हे सुनौली थ्यंगुलि धा:सा ढुक्क जुल । सुनौली बुटवल वा पूच्चं वया ।

लुम्बिनी

चारधाम मध्ये वाकिं दुगु लुम्बिनी थ:गु हे थाय् ख: । भारतया स्वंगू धाम थ्यना जिपिं लुम्बिनीइ कार्तिक १३ गते मत च्याक वना ।

लुम्बिनी न्हापा थें मखय धुंकल । लुम्बिनी विकासया गति प्यानुस्से हे च्वंसां विभिन्न देशं विहार, स्तूप, गुम्बा व मन्दिर आदि दयका तगु व दयकावं च्वंगु जुया आ छगू आकर्षक व मनमोहक तीर्थ स्थलया रूपे न्ह्योने वया च्वगु

Downloaded from http://www.dhamma.digital

दु धाःगा अत्युक्ति जुइ मखु । आपा म्ह्वोसां तीर्थयात्रीपिं, पर्यटकपिं व स्वदेशवासीपिं न वया च्वंगु दु ।

भारतया स्वंगु बौद्ध तीर्थ स्थलनाप लुम्बिनीयात तुलना यासा दकसिवे न्हापां प्रभावित याइगु भारतीय सडक यातायातया व्यवस्था खः । चाहे कुशीनगर हुं, चाहे बुद्धगया वा सारनाथ सडक ततब्या, ततब्या मजुथाय् न सड़क ततब्या याना दयकावं च्वंगु दु । थाय्थासे विहारे च्वनेज्यू अथवा धर्मशालाया न व्यवस्था दु । स्तरीय होटलत नं खने दु । तीर्थ स्थल दुने बांबांलाक क्यब (उद्यान) दयका उकियात मागु कथं Maintain (संरक्षण) याना तल । सरसफाई प्रति उत्तिकं ध्यान विया तल । ल त्वनेगु व शौचालयया न थाय् थासे व्यवस्था याना तल ।

विश्व सम्पदा सुचिइ दुथ्याय् धुंकुगु लम्बिनी वनेगु सडक पर्यटकीय व अन्तराष्ट्रिय दृष्टिं समेत स्तरीय याये मागु खने दु । उकिं थ्वयात मागुकथं तब्याके माल । यात्रीपिन्त हिटी व शौचालयया थाय्थासे व्यवस्था याना विइमाल । सशुल्क शौचालय व्यवस्थां उकिं तु मर्मत, संभार व संरक्षण यायेत अपुइ । मध्यम व निम्न वर्ग पिन्त मिले जूगु किसिमया धर्मशालात वढे यायेगु सम्वन्धं न विचार यायेमाल । मायादेवी मन्दिर परिसरे जक मखु लुम्बिनी उद्याने दकभनं स्वां सिमा पिया तःथें मेन्टेनेन्स पट्टि न बांलाक ध्यान विइदसा ज्यू । बुद्धगयाय् महोवोधि महाविहार यात छचाखेंर पःखालं घेरे याना तल । लुम्बिनी न थ्व प्रकृया शुरू जुइ धुंकगु दु । थुगुसि लुम्बिनी वनावले पश्चिम पट्टि नं पःखा दना च्वंगु खना, थ्व उत्साहप्रद ज्या खः । पःखा दयका पुवंकि पिन्त भीसं साधुवाद बिइ हे मा । थथे जूसा निश्चय नं लुम्बिनीया पुरातात्विक वस्तुत, जैविक दृष्टिं महत्वदुपिं प्राणीत, भंग पंछी व सिमा स्वांमा तय संरक्षण यायेत अपुइगु खं धया च्वने मागु मदु । छगू समय न्ह्याइपुगु संख्याय् नीलगाई व तधिकपिं सारस त खने दुगु लुम्बिनी थुपिं आ लुप्तप्राय जुया च्वन । पःखा मदया नीलगाई तयसं किसानतया वा नवनिगु व थुकिं किसानतय तं वइगु जुया थुमिगु लोप जुया वंगु न्यनागु खः । सारनाथया मृगदावने मनुत आकर्षित जू थें थ्व लुप्त प्राय जीवतयव भीसं आ संरक्षण याना थुमिगु संख्या वृद्धि याये फसा पर्यटक तयत थप मनोरंजन विइ फइ । बुद्धगयाय् वोधिवृक्षयात व महाविहार परिसर दुने मेमेगु सिमातयत समेत भारतं गुगु मिहेनतं संरक्षण याना तल व स्वया बुद्ध जन्मे जूगु वंग सिमायत धाःसा भी प्राविधिक, पुरातत्वविद् व स्वयं नेपाली जनतां समेत उचित महत्व विइ मसगु खने दत । थ्व खंय् भीपि) ह्वाज्यो हे जूगुलिं भीसं नुगः मछिंके हे मा । भारतं पवित्रगु सिमातय संरक्षण याना छगू शान्तमय वातावरण श्रृजना याये फयेका च्वन । वातावरण पवित्र व पुण्यमय यायेफसा मनुतया हृदय न परिवर्तन जुइफु धैगु खंयात बुद्धगयाया अनुकरणीय प्रवन्धं क्यना च्वन । थुकिया अःखः भी थाय् धासा बुद्ध जन्म जूगु थाय्या वंगल सिमाया कच्चामचात विदेशे मिल धैगु अवान्इनीय हल्ला मायादेवी मन्दिर निर्माण न्ह्यव हे न्यने जुगु खः ।

जिपिं बुद्धगया वना राजगीर नालन्दा वं थें बौद्धतीर्थ यात्रीपिन्त जक मखु जिज्ञासु मेपिं पर्यटकपिन्त न बौद्ध इतिहास नाप स्वापू दुगु तिलौराकोट (कपिलवस्तु), देवदह, रामग्राम, निग्लीहवा, कुदान आदि थासे ब्वना यंकेगु वा इमित अन स्ववनेत प्रोत्साहन यायेगु योजना नं दयकेमा । थ्व योजनाय् अजागु थासे वनेत वयेत यातायातया साधन त उपलब्ध याये माल । नयेगु च्वनेगु व्यवस्था न दयमाल ।

लुम्बिनी नाप च्वंगु विष्णुपुरा, रूद्रपुर, सुर्यपुर वा सांडी गाउँ विकास समितिया क्षेत्रे इ.सं. २००० या समये सरकार अन्तराष्ट्रिय विमानस्थल दयकेत पूर्व संभाव्यता अध्ययन यागु खः । थ्व अध्ययन प्रतिवेदन गुब्लों हे सार्वजनिक मजु । थौंकन्हे वयालिसिद्धार्थनगर (भैरहवा) या गौतम बुद्ध विमानस्थलयात क्षेत्रीय विमानस्थलया रूपे विस्तार यायेगु खं मंत्रीस्तरं नवाना च्वंगु दु । विमानस्थल निर्माण याग्गु विषय नेपाल सरकारया स्पष्ट नीति पिहां वये माल । न्ह्याग्गु हे स्तरया विमानस्थल दयकेगु खःसां खं जक ल्हाना इ फुके मजिला भी नेपालीतय खं हे जक उप्व । थथे जुया विल धायवं ग्वाहाली याइपिं हे उत्साहित जुइ मखु । लुम्बिनी वइपिं तीर्थयात्री व पर्यटकत वढे जुइगु बौद्ध समुदाय सिवे मेमेगु समुदायतयत उख आर्थिक रूपं लाभ जुइगु खंयात भीसं मनन याये माल । भारतं विश्वया बौद्धतीर्थयात्री पिनी पाखें लाभ काःथें भीसं आ ज्या खं लिवाका देयात ग्वाके विइ मजिल ।

अन्ते

छथाय् निथाय् म्हाइपुगु अनुभूति वाहेक सम्पूर्ण तीर्थस्थल भ्रमण शान्तिपूर्ण, भयरहित, सुरक्षित सकुशल तवरं जिमिसं क्वचायका । दुर्भाग्य हे धायमाल, जिपिं चाहिला वया लच्छि मदुवले विहार राज्य निन्हुया लागि बन्द जुल व बनारस बम काण्ड जुया भिं खुम्ह मनुतय ज्यान वन । जिमी बा मां पिनी आशिष जिपिं चाहिलागु अवधिई विशेष रूपं प्राप्त मजूगु जुसा शायद थुलि याउँक जिमीगु भ्रमण सम्पन्न जुइ मखुगु जुइ । अथे जुया भौतिक रूपं वसपोलापिं थ्व संसारे मदय धुंकसा तवि अन्तरमनं वसपोलपिनि गुण लुमंका हाकन छक्व वसपोलपिनि निर्वाण कामना यासे वसपोलपिन्त "श्रद्धाया स्वां" देछाय्गु उद्देश्यं च्वयागु थ्व लुमन्ति थन हे क्वचायके ।

॥ भवतु सब्ब मंगलम् ॥

Downloaded from http://www.dhamma.digital

बौद्ध साहित्यय् मांबौया स्थान

■ सुनिता मानन्धर

'छम्ह मांया मुलय् भिम्ह मस्त न्ह्य, तर भिम्ह मस्तय् मुलय् छम्ह मां मन्ह्य !'

थौया इलं थुकी सत्यता ब्वयाब्यूगु दु । थौ भीसं थुकथंया घटना भीगु ज:ख छेंय् हे जुयाच्वंगु खंकेफु । उकिं थुगु इलय् सकसिनं मांया मतिना, मांया त्याग व तपस्यायात थुइका कायेमा:गु दु ।

बुद्ध धर्मय् दकलय् हनेवह:पि, दकलय् माने यायेबह:पि, अतिकं पुजनीय कथं मां-अबुयात कयात:गु दु । मां-अबुयात पूर्व दिशा कथं नालात:गु दु । पूर्व दिशां सुथ न्हापां सुर्द्य: लुया: धरतीयात माछि ज:बिया: पृथ्वीया हरेक तत्वयात जीवनदान बी । अथेहे दक्व प्राणीयात दकलय् न्हापां धर्तिइ पला: तयेका: उकथं हे म्वायेगु लकस मां-बौनं ब्वलंका बी ।

थ: मचायात लांला तक प्वाथय् तया: थ:गु हितयात स्वयां थ: सन्तानया सदां भिंतुनीपिं मां बौया महिमा बारे भगवान् बुद्धं यक्व हे खँ कनाबिज्या:गु दु । भगवान् बुद्ध स्वयमं नं थ: मां-बौयात यायेमा:गु कर्तव्य पालन यानाबिज्या:गु दु ।

भगवान् बुद्ध थ: मां-बौयात थम्हं थूगु ज्ञानया बारे कनाबिज्यायेत जुजु शुद्धोदनया निमन्त्रणा स्वीकार याना: कपिलवस्तु दरवारय् बिज्या:गु ख: । उगु धर्म देशना याना: हे जुजु शुद्धोधन अनागामि जुल । अथेहे छन्हु जुजु शुद्धोधन तसकं विरामी जूगु इलय् बुद्ध स्वयम् थ: हे दरवारय् बिज्यात । भगवान् बुद्धया उपदेश जुजु शुद्धोधन अर्हत जुया: निर्वाण प्राप्त यानादिल । जुजुया निर्वाण लिपा थ: चिरिमां महा प्रजापति गौतमीयात भिक्षुणी जुइगु अनुमति बियाबिज्यासे बुद्ध शासनय् मिसापिंत त प्रव्रजित जुइगु थाय् दयेकाबिज्यात ।

अथेहे राहुल थ: प्रवजित जुइधुंका: न थं मांयात यायमा:गु कर्तव्य पूवंकूगु दु । छन्हु राहुलमाता (विम्वादेवी) या तसकं प्वा: स्यात । राजदरवारय् अं व साख:ति त्वना प्वा: स्या:गु लनीगु खं न्यनेव राहुल, सारिपुत्रनाप प्रशेनजित जुजुयाथाय् भिक्षा वन । भिक्षां व:गु अं व साख:ति अन थम्हं मनसें थ: मां बिम्वादेवीयात बिल । अं व साख:ति नयेवं बिम्वादेवीया प्वा: स्या:गु लन । थुकथं राहुलं थ: मांया सेवा या:गु खं बौद्ध साहित्यय् न्ह्यथनात:गु दु ।

थुकथं हे बुद्ध शासनय् महाप्रज्ञा अग्रणी सारिपुत्रं थ: परिनिर्वाण जुइ न्ह्य: थ: मां सारि ब्राह्मणीयात धर्मदेशना याना: स्रोतापन्न यानाबिल ।

सुं नं छगू पदय् च्वना: ज्या यायेवं थ: मां-बौ नं छुं मस्यू वा छुं मस: धका: हेपे याइपिं नं यक्व हे दु । तर अथे ख:सां मांबौ धयापिं थ: स्वयां न्हापा धर्तिइ पला: त:पिं ख: । सन्तति स्वयां आपा: अनुभव दयेधुंकूपिं जूगुलि यक्व सइगु ला पक्का हे ख: धका: बिचा: यायेगु नं सन्तानया कर्तव्य ख: । पद धयागु थम्हं ज्या यातले जक थ:गु जुइ, तर मां बौ धयागु सदां थ:गु हे जुइ ।

न्ह्याथेज्या:गु दु:खय् नं मां-बौपिसं सदां थ: मस्तयगु भिंतुना च्वनी धयागु खँ मोद्गल्यायन भन्तेया पूर्व जन्मया खँ कथं थुकथं न्ह्यथनात:गु दु । छेंय् सदां कचकच जुइवं छन्हुं मखुगु खं ल्हाना: थ: मां बौयात जंगलय् ब्वना यंकल । जंगलय् थ्यनेव थ: हे डाकुया भेष कया: मां बौयात दाल । थ:पिंत दायाच्वम्ह डाँकु थ: काययात नं दाइ धका: पुता छ थन वयेमते धाधां चिल्लाय् दना: हाल । थुकथं मां-बौपिंस थ:गु वेदना स्वया: थ: सन्तानया वेदना सह याये मफुगु खँ प्रस्ट या: ।

मनूतय्के जक मखु, हरेक प्राणीतय् थ: सन्तानया उलि हे माया दइ । यक्षणीयाके नं मांया मतिना दइगु खँ जातकय् थुकथं न्ह्यथनात:गु दु । मनूपाखें बूम्ह यक्षणीया मचा, छन्हु वयात त्व:ता: मनूया पुचलय् वनेवं थ: कायनाप बाया च्वने मफया: व हृदयाघात जुया: सीगु खँ न्ह्यथनात:गु दु । थ: कायया भिं जुइमा धका: यक्षणी नं थम्हं स:गु चिन्तामणि मन्त्र व पदचिन्ह विद्या थ: काययात स्यनब्यिूगु ख: । थुकथं मनूया ला नइम्ह छम्ह यक्षणी हे जूसां वया मतिना थ: सन्तानपाखे म्हो मजुइगु खँ थुगु जातकं प्रस्ट या: ।

थुकथं सदां सन्तानया बाँला:गु तायेकीपि मां-बौ ख:सां सदां भीनाप दइमखु । उकिं थम्हं फत्तले, थ:गु न्ह्य:नें दत्तले सन्तानं सदां थ:गु कर्तव्य पूवंकेमा:गु दु । मंगल सूत्रय् नं थ: मां बौया सेवा यायेगु मंगल ख: धका: न्ह्यथनात:गु दु ।

अथेहे वसल सुत्रय् थ: सक्षम व सामर्थ्य जुया: बुराबुरी व असमर्थ जुइधुंकुपिं मां-बौपिंत पालन पोषण मयासे इमित वचनं दु:ख ब्यूसा व नीच ख: धयात:गु दु ।.

बौद्ध साहित्यय् थ: बौ बिम्विसारयात स्या:म्ह अजातशत्रु नर्क मुक्त जूगु क्यनात:गु मदु । थुकिं नं मां बौ गुलि च्वय् ला: धयागु खँ सीका कायेफु ।

थौं भीगु न्ह्य:ने बुराबुरी जुया: थ: सन्तानं वास्ता मया:गुलिं हा:ना: मदयेका: च्वनाच्वंपिं यक्वं दु । थौंया थुगु इलय् सकसितं भगवान् बुद्धं क्यनाबिज्या:गु लंपु थुइका बीमा:गु दु । थम्हं मचांनिसें मांयात गुलि दु:ख बिल जुइ, माम छतिं कुमचासें थ:त गुकथं त:धिक: यात जुइ धयागु खं सकसिनं लुमंकेमा:गु दु ।

माँ बौया महिमा अपरम्पर धयागु खं थुइकेया लागिं सकसिन थौ हाकनं छक: बौद्ध साहित्य अध्ययन यायेमा:गु खनेदु । थुकथं थुइका यंकेफ:सा न्हूगु हिउपा:या लंपु लुइके फइगु ख: ला ? ■

भिक्षु आनन्द

■ किशोर धूस:, *गा:बाहा: यल*

क. सिद्धार्थ जन्म जूगु दिनय् भिक्षु आनन्द ज्वीम्ह व्यक्तिया नं जन्म जूगु ख: ।

ख. भिक्षु आनन्द, शुद्धोदन महाराजया किजा अमृतोदनया काय् ख: ।

ग. खुम्ह शाक्यपुत्रपिं व उपालि नाउ समेत न्हय्म्ह कुलकुत्रपिं प्रव्रजित जूपिं मध्य छम्ह आनन्द ख: ।

घ. बुद्धया उमेर ५५ दँ दुबले भिक्षु आनन्द बुद्धया निजि सेवक जूगु ख: ।

ङ. बुद्धया परिनिर्वाण लीपा ५०० स: अर्हत भिक्षु पिनिगु उपस्थीति जुइगु संगायनाय् भिक्षु आनन्द अर्हत् मजुया छगू आसन प्वना च्वंगु इलय् भिक्षु आनन्द अर्हतत्व लाभ याना ऋद्धिवलं आकाश मार्गद्वारा उगु संगायनाय् उपस्थित जुया बिज्या:गु ख: ।

च. बुद्धया निजि सेवक ज्वीत भिक्षु आनन्दं क्वय् न्ह्यथना कंथया ८ गु शर्त न्ह्यब्व:गु ख: ।

१. भगवान् बुद्धयात दान प्राप्त जूगु चीवर भिक्षु आनन्दयात मवीगु ज्वीमा: ।

२. भगवान् बुद्धयात प्राप्त जूगु भिक्षा आनन्द यात मवीगु ज्वीमा: ।

३. बुद्ध च्वना बिज्याईगु गन्धकुटीइ आनन्द यात मध्यनेगु ज्वीमा: ।

४. बुद्धयात व्यक्तिगत निमन्त्रणा स:तूयाय् आनन्दयात ब्वना मयंकेगु ज्वीमा: ।

५. भिक्षु आनन्दं स्वीकार या:गु निमन्त्रणाय् बुद्ध बिज्याके दयेमा: ।

६. भिक्षु आनन्दं गुगुं नं इलय् अनुयायी पिन्त बुद्धया दर्शन याके दयेमा: ।

७. भिक्षु आनन्दयात शंका जूगु खँ गुगुं न इलय् बुद्धयाके न्यने दयेमा: ।

८. भिक्षु आनन्दया अनुपस्थिति कंगु धर्मदेशना हाकनं आनन्द यात कनेमा: ।

अनिच्चावत संखारा उप्पादवयधम्मिनो ।
उपज्जित्वा निरूज्भन्ति तेसं वूपसमोसुखो ।

करुणा रत्न तुलाधर

त्यौड

जन्म: ने.सं. १०४० कौलाथ्व ११
दिवंगत: ने.सं. ११२८ दिल्लागा १
(वि.सं. २०६५ श्रावण ४)

धर्मकीर्ति पत्रिकाया विशेष सदस्य
करूणारत्न तुलाधर २०६५ श्रावण ४ स दिवंगत
जुयादीगुलिं वयक:या छेंज: पिंसं
थुगु संसारया अनित्य स्वभावयात थ्वीका:
धैर्य धारण याय् फयमा धका:
आशिका यानाच्वना ।

धर्मकीर्ति पत्रिका परिवार

Downloaded from http://www.dhamma.digital

धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजन निर्दें (२ वर्ष) क्यंगु लसताय्

नेपाः मां छि गुलिजक बाँलाःगु

■ प्रेम लक्ष्मी तुलाधर

न्हापां जिगु नुगः खं छकू प्वंकेत्यना–

"थ्व कविता प्रकृतिनाप तुलनायासे प्रकृतियात हे भजनयाय्त माःगु सामानयात हलंज्वलं दय्काः नेपाः दे मां जुयाः ज्ञानमाला हालाः बुद्ध धर्म प्रचार प्रसार याय्त संगीतयागु माध्यमं मतिना, लसतां जाःगु सलं सकल प्राणीयात, धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमालायात भिन्तुना विविउ जमुनाया दथ्वीच्वंगु दबूयात घुसुंऽऽ न्हयाकाः विश्वय् बुद्ध भगवान्यागु सद्उपदेशयात पालनायानाः शान्तिया कामना यासे ज्ञानमाला भजन यायां स्वां, चराचुंरुगिं, हिमाल, पहाड, आकाश, झरना, लोहं, गंगा, जमुना आदि प्रकृतियात कःनाः फुकसितं भिं जुइमा धैगु आशिका याना च्वंगु खँ न्ह्योब्वयागु खः । थुकियात कविताया रूपे ज्ञानमाला भजन प्रति जिगु मन तसकं क्वसाःगु लिसें लसतां भय् बिउगु भावनायात कःघानाः दुनुगलं निसें धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजनया अध्यक्ष पूज्यनिय धम्मवती गुरुमां, उपाध्यक्ष जुजु भाई शाक्य कोषाध्यक्ष श्याम मान बज्राचार्य लिसें सकल जः दुजः, धर्मकीर्ति परिवारपिंत मतिनाया सलं भिन्तुना लिसें कविताया रूपे" "नेपाल मां छि गुलिजक बाँलागु" कविता देछाया च्वना–

हिमालथें तुयूगु वर्ण जिऊ
पहाडथें वाँउगु छिरबुरे रंगे
ह्याँउगु लालिगुराँसयागु बुट्टाया पतासि
निल गगनया गा न्यया: दीम्ह
नेपाः मां छि गुलिंजक बाँलागु
झरनायात विणा याना
अनेक स्वांया क्येबय् च्वनाः
चराचुरुंगीयात बाजं थाकाः
मतिनाया सलं म्ये हालादिगु
नेपाः मां छि गुलिजक हिसिदुगु

मखमलि पालि ख्वायँ बुलुहुं न्ह्याकाः
गंगाजीयात हारमोनियम दय्काः
अनेक लोहं यातः तबला थाकाः
पवनयात बाँसुरी पुइकाः
लसताया सलं ज्ञानमाला हालादीगु
नेपाः मां छि गुलिजक शोभा दुगु

जमुनाया दथ्वी दःबू दय्काः
धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजन नां तयाः
ह्यांउगु रंगया पलेस्वाँ ह्वय्काः
दथ्विलाक्क नेपाः मां च्वना
बुद्ध धर्म प्रचार प्रसार याय्त भिन्तुनाया सलं
भजन यायां बुलुहुं न्ह्यानाच्वंगु खनाः
नेपाः मां छि गुलिजक स्वभायमान जूंगु
नेपाःमां छि गुलिजक बाँलागु
गुलिजक हिसिदुगु ।

भुल सुधार

विशेष सदस्य क्र. सं. ५५९. नं. को श्रीमान् अमरलाल महर्जन हुनु पर्नेमा अन्यथा हुन गएकोले भुल सुधार गरिएको छ ।

धर्मकीर्ति पत्रिका
प्रमुख व्यवस्थापक

धर्मकीर्ति विहार — गतिविधि

भिक्षुणी धम्मवतीको ७४ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा साप्ताहिक अभिधर्म पाठ एवं अन्य विविध कार्यक्रमहरू सम्पन्न

२०६५ असार ३०–श्रावण ५ गते
स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः ।

भिक्षुणी धम्मवती ७४ वर्ष पूरा भई ७५ औं वर्षमा प्रवेश गर्नुभएको उपलक्ष्यमा २०६५ असार ३० देखि श्रावण ५ गते सम्म भिक्षु महासंघको तर्फबाट (विहान ७-९ बजेसम्म) अभिधर्म पाठ धर्मदेशना लगायत वज्रयानी गुरुजु एवं गुरुमांजुहरूको तर्फबाट पनि भद्रचरी र पञ्चरक्षा सूत्र पाठ गर्नुभई शुभकामना व्यक्त गरिएको थियो ।

यस साप्ताहिक कार्यक्रमको सिलसिलामा संचालित विविध कार्यक्रमको विवरण यसरी रहेको छ ।

साप्ताहिक अभिधर्म पाठ, ज्ञानमाला भजन र जलपान भोजन विवरण

क्रं.	मिति	अभिधर्म पाठ	धर्मदेशना गर्नुहुने भन्ते	ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत		जलपान दाता		भोजनदाता
				विहान	बेलुकी	विहान	बेलुका	
१.	असार ३०	धम्म संगिणि	भिक्षु पियदस्सी	ध.की. ज्ञानमाला	कीर्तिपुर ज्ञानमाला	अनुपमा गुरुमां	लक्ष्मीनानी न्यतपुचः ध.की.	चमेली गुरुमां
२.	असार ३१	विभंग	बर्मी भन्ते उ कुण्डल, संखमूल	ध.की. ज्ञानमाला	स्वयम्भू ज्ञानमाला	पद्मकीर्ति विहार परिवार	छोरी पुचः धर्मकीर्ति	राजेश, शोभा परिवार
३.	श्रावण १	कथावत्थु	भिक्षु सोभित	ध.की. ज्ञानमाला	अन्नपूर्ण ज्ञानमाला	सुलक्षणकीर्ति विहार परिवार	अनीता शाक्य	पुलांपुचः धर्मकीर्ति
४.	श्रावण २	धातुकथा	भिक्षु भद्दिय	ध.की. ज्ञानमाला	श्रीघः ज्ञानमाला	मिजं पुचः धर्मकीर्ति	कणदेवी पुचः धर्मकीर्ति	ललीता कालिमाटी परिवार
५.	श्रावण ३	पुग्गल पञ्ञति	भिक्षु कोण्डञ्ञ	ध.की. ज्ञानमाला	रुद्रवर्ण म.वि. ज्ञानमाला लपु	निर्वाण मूर्ति किण्डोल विहार परिवार	लक्ष्मीदेवी पुचः धर्मकीर्ति	पूर्णहेरा पुचः धर्मकीर्ति
६.	श्रावण ४	यमक	भिक्षु कोलित	ध.की. ज्ञानमाला	हःखा ज्ञानमाला ललितपुर	धर्मकीर्ति वसुन्धरा विहार परिवार	कीर्तिमैया पुचः धर्मकीर्ति	अष्टमाया पुचः धर्मकीर्ति
७.	श्रावण ५	पट्ठान	भिक्षु राहुल	ध.की. ज्ञानमाला	धर्मशीला बुद्धविहार ज्ञानमाला परिवार, पोखरा	चम्पा पुचः धर्मकीर्ति	मोहनदेवी पुचः धर्मकीर्ति	न्हूगु पुचः धर्मकीर्ति

२) वज्रयानी गुरुजु एवं गुरुमांजुहरूको तर्फबाट पाठ–

०६५ श्रावण ३ गतेका दिन धम्मवती गुरुमांको ७४ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा ५ जना वज्रयानी गुरुमांजुहरूको तर्फबाट धम्मवती गुरुमांको सुस्वास्थ्य कामना गरी पञ्चरक्षा सूत्र पाठ गर्नु भएको थियो ।

यसरी नै २०६५ श्रावण ४ गतेका दिन वज्रयानी गुरु वद्रीरत्न वज्राचार्य लगायत ५ जना गुरुजुहरूको तर्फबाट धम्मवती गुरुमांको सुस्वास्थ्य कामना गरी भद्रचरी सूत्र पाठ गरिएको थियो ।

३) धर्मकीर्ति प्रकाशित पुस्तक वितरण कार्यका समूह प्रमुखहरूलाई उपहार वितरण–

२०६५ श्रावण ३ गते । यसदिन दिउँसो धर्मकीर्ति

Downloaded from http://www.dhamma.digital

विहारबाट प्रकाशित पुस्तकहरू वितरण कार्यक्रमका टोली प्रमुखहरूलाई धम्मवती गुरुमांको ७४ औं वर्षिय जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा उहाँले उपहार वितरण गर्नुभएको थियो। स्मरणीय रहेको छ यसरी धर्मकीर्ति विहारबाट प्रकाशित बुद्ध शिक्षामा आधारित ज्ञानवर्द्धक पुस्तकाहरूलाई विभिन्न स्थानमा रहेको पाठकवर्गहरूलाई सदस्य बनाई वितरण गरी धर्मप्रचार कार्यमा सहयोगी रहनु भएका टोली प्रमुखहरूलाई धम्मवती गुरुमांले हरेक वर्ष उपहार वितरण गर्दै आउनु भएको छ।

४) दानप्रदान कार्यक्रम–

यसरी साप्ताहिक रूपमा विविध कार्यक्रमहरूका उपस्थित हुनुभई धम्मवती गुरुमांको सुस्वास्थ्य एवं दिर्घायुको कामना गर्नुभई पाठ गर्नुहुने सम्पूर्ण भन्ते गुरुमांहरू लगायत वज्रयानी गुरुजु गुरुमांजुहरूलाई धम्मवती गुरुमांले विशेष रूपमा दान प्रदान गर्नुभएको थियो। यसको साथ साथै धर्मकीर्ति विहारका अन्य गुरुमांहरू लगायत उपासक उपासिकाहरूले पनि उहाँहरूलाई दान प्रदान गरी पूण्य सञ्चय गर्नुभएका थिए।

५) ज्ञानमाला समूहहरूलाई विशेष पुरस्कार प्रदान–

२०६५ श्रावण ५ गते। धम्मवती गुरुमांले आफ्नो ७४ औं वार्षिक जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजनका हारमोनियम बजाउने तालिम प्राप्त ७ जना सदस्यहरू प्रेमलक्ष्मी तुलाधर, रीता महर्जन, रामेश्वरी महर्जन, नगीना जोशी, अनीता शाक्य, रत्न महर्जन र अष्टमाया महर्जन आदि प्रत्येकलाई दोसल्ला ओढाउनुभई, भगवान् बुद्धको प्रतिमा १, भगवान् बुद्धको तस्विर १ र रु. ५००/- पुरस्कार स्वरूप प्रदान गर्नुभएको थियो।

यसको साथै धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको वि.सं. २०६४ को शनीवारीय कक्षाहरूमा एक वर्ष सम्म निरन्तर हाजिर हुनुभएकी केशरी शाक्यलाई पनि उहाँले हौसला प्रदान गर्नुहुँदै भगवान् बुद्धको मूर्ति दोसल्ला पुरस्कार स्वरूप प्रदान गर्नु भएको थियो।

यसरी नै ज्ञानमाला भजन प्रशिक्षकहरू जुजुभाई शाक्य, सीला तुलाधर, मान कृष्ण बाबा र शिव आदि प्रत्येकलाई गौतमी विहार लुम्बिनीको चित्र अंकित मेलामाईन रिकापी १ थान र भगवान् बुद्धको तस्विर १ थान प्रदान गर्नुभएको थियो।

स्मरणीय छ साँझ पख ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गर्नुहुने ७ वटा ज्ञानमाला भजन समूहहरू प्रत्येकलाई धम्मवती गुरुमांले रु. १०००/- सहयोग स्वरूप प्रदान गर्नुभई ज्ञानमाला भजन समूहका प्रत्येक सदस्यहरूलाई धर्मकीर्ति विहार अंकित पंखा एउटा पनि उपहार स्वरूप प्रदान गर्नुभएको थियो।

शनिवारिय कक्षा

२०६५ असार २८ गते।

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघल

विषय- महाकरुणा

प्रस्तुती- विजय लक्ष्मी शाक्य

प्रवचक- श्री मीनबहादुर शाक्य

यस दिन बौद्ध विद्वान श्री मीन वहादुर शाक्यज्यूले महायान, बज्रयान परम्परा सिद्धान्त र थेरवाद परम्परा अनुसारको सिद्धान्तको भिन्नता विषय प्रवचन दिइ 'महाकरुणा' शब्दको विस्तारित रुपमा प्रष्ट पार्नु भयो।

करुणा भन्नाले अंग्रेजीमा compassion हो। जुन शब्दले अरुको दुःख देख्न नसक्ने भाव वा मनस्थिति भन्ने बुझिन्छ। यो 'करुणा' भाव मानिस मात्र सवैमा हुन्छ। जसले यसको विउ लिएर वा रोपेर जन्म जन्ममा बौद्ध चर्या गरि अरुको दुःख हरण गरी जीवन विताउँदै आउँदछ त्यही नै महाकरुणाको लक्षण हो। जो व्यक्तिमा महाकरुणाको भावना हुन्छ उही बुद्ध बन्नसक्दछ।

दिपंकर बुद्धको अगाडि सुमेघ ऋषिले पनि यस्तै भविष्यको बुद्ध वन्ने प्रणिधान गर्नु भयो। उहाँको अन्तिम जन्ममा शाक्य मुनि बुद्ध भई २५ सय वर्ष अगाडि देखिनै धर्म रुपी अमृत रस वितरण गर्नु भयो। त्यो महाकरुणाको भावनाको शक्ति नै थियो। महाकरुणा भावना भएको व्यक्तिमा मित्र, शत्रु र उपेक्षा भाव हुँदैन (पशु, पंक्षी) मनुष्य, तिर्थक, असुर कुनैमा पनि भेदभाव हुँदैन। सवैमा समभाव वा समान व्यवहार हुन्छ। मानिसमा अहंकार रुपी क्लेश, राग द्वेष, मोह आदि हटेमा करुणा भाव जाग्दछ। कुसल कर्मको वृद्धि हुन्छ। जब अहंकार बढ्दछ, करुणा भाव घट्दछ। अरुको दुःख घटाउन तिर होइन वढाउनेतिर लाग्दछ। त्यसैले 'कर्ममा लेखिएको मात्र पाइन्छ' भन्ने अरु धर्मको भनाई बुद्ध धर्ममा पाइन्दैन। वर्तमान जीवनमा कर्म सुधार गरी आफूसंग भएको क्लेश हटाई चित्त शुद्ध पार्न सक्दछ, करुणा भाव वृद्धि गरी वोधिसत्वको विउ रोप्न सक्दछ जुन यो जन्मको लागि मात्र नभई अरहन्त वा बुद्ध नबने सम्मको लागि उपयोगी हुने हुन्छ।

आगन्तुक वा बाहिरबाट आउने क्लेश नष्ट गर्न सके चित्त शुद्ध भई करुणा जस्तो गुणको अभिवृद्धि हुन्छ। उहाँले ताइवानमा एकजना भिक्षुणीले यही

महाकरुणाको भावनाले ओटप्रोट भई हस्पितलमा विरामीहरूको सेवा आफूले दानमा पाएको चन्दा दिइ गर्नु भएको उदाहरण दिनु भयो। जन्म, जन्मको यस्तै करुणा चित्तको कारणलें नै मणिचूड राजा प्रख्यात भए। महासत्व राजा जस्ता व्यक्तिको कारण नःम बुद्ध प्रख्यात भयो।

आफ्नो मात्र दुःख , समस्या हटाउने व्यक्ति कोहि पनि ठूलो वन्न सकेन। महाकरुणाको कारणले अरु धेरैको दुःख, समस्या हटाउने व्यक्ति इमान्दार व्यक्ति नै संसारमा प्रथम प्रदर्शक बनेको उदाहरणंहरू धेरै पाइन्छ। उहाँले विद्धानहरुसंगको उदाहरण पनि दिनु भयो। गुफा पसेर ध्यान गरेर पहिलो पटक वाहिर निस्कदां पंक्षीले आफ्नो प्वाँख भिजाएर पोखरीवाट पानी लगी खाल्डोमा राखेको, अर्को पटक एक व्यक्तिले डण्डीलाई कपासले पुछी सियो वनाएको र तेस्रो पटक एक बृद्ध र विरामी कुकुरलाई सेवा गर्न खोज्दा मैत्री वोधिसत्वले दर्शन दिएको उपमा दिई महाकरुणा भावनामा धैर्यता र प्रज्ञा पनि समाविष्ट हुन्छन भनी भन्नु भयो।

गुरु पूजा

२०६५ श्रावण ३ गते, स्थान- धर्मकीर्ति विहार।

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको वार्षिक कार्य तालिकामा गाभिएको कार्यक्रमअनुसार यसपाली पनि गुरु पूजा कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो। कान्ति तुलाधर को संयोजकत्वमा प्रेमहीरा तुलाधरले संचालन गर्नु भएको उक्त कार्यक्रम धम्मवती गुरुमांको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको थियो। कार्यक्रममा धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजनको तर्फबाट सचिव प्रेमलक्ष्मी तुलाधरले धम्मवती गुरुमांलाई शुभकामाना पत्र चढाउनु भएको थियो भने आनन्द मानसिंह तुलाधरले शुभकामना कविता पढेर सुनाउनु भएको थियो।

यसको साथै उक्त कार्यक्रममा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका सदस्यहरुले पालै पालो भिक्षुणी धम्मवती लगायत धर्मकीर्ति विहारका अन्य गुरुमांहरूलाई पनि दान प्रदान गरी धर्मपूजा गर्नुभएका थिए। कार्यक्रमको अन्त्यमा धम्मवती गुरुमांले गुरुपूजाको महत्व प्रस्तुत गर्नुहुँदै ओवाद दिनु भई कार्यक्रम समापन गर्नुभएको थियो।

निर्वाण मूर्ति किण्डोल विहारमा प्रव्रजित गुरुमांहरू तर्फवाट पट्ठान पाठ सम्पन्न

२०६५ श्रावण ९-११ गते।

स्थान- निर्वाण मूर्ति किण्डोल विहार, स्वयम्भू।

दिवंगत रत्नमञ्जरी गुरुमांको पूण्य स्मृतिमा भिक्षुणी धम्मवतीको नेतृत्वमा निर्वाण मूर्ति किण्डोल विहार परिवारले तिनदिने श्रावण (९-११) पट्ठान पाठ कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो। स्मरणिय रहेको छ उक्त तीन दिंन सम्म विहान ६ बजे देखि वेलुकी ४.३० बजे सम्म निरन्तर प्रव्रजित गुरुमांहरूबाट पालैपालो आधा-आधा घण्टा पट्ठान पाठ गरिएको थियो भने साँझ ४.३० वजे देखि ५ बजे सम्म धम्मवती गुरुमांले धर्म देशना गर्नु भएको थियो। यसरी नै वेलुकी ५बजे सम्म धर्मकीर्ति ज्ञानमाला समूहबाट ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गरिएको थियो।

धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन समूहलाई डा.मोलिनी गुरुमां र डा. धम्मविजया गुरुमांको तर्फबाट रु ५०००/- सहयोग स्वरुप प्रदान गर्नु भएको समाचार छ।

बुद्ध शासन चीरस्थायी गर्नका लागि धम्मवती गुरुमांको निर्देशनमा स्थापित विहारहरू, कमिटीहरू एवं अक्षय कोषहरूको विवरण

(१) विहारहरू

क्र. सं.	विहारको नाम र ठेगाना	विहार निर्माणर्थ आवश्यक आर्थिक सहयोग गर्नुहुने दाताहरू	स्थापना
१.	धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः, नःघः काठमाडौं, नेपाल	धम्मवती गुरुमां प्रमुख अन्य दाताहरू	२०२२ साल
२.	नेपाली विहार, बनारस, भारत	धम्मवती गुरुमां प्रमुख अन्य दाताहरू	२०४१ साल
३.	अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षुणी गौतमी विहार, लुम्बिनी, नेपाल	धम्मवती गुरुमां प्रमुख अन्य दाताहरू	२०५१ साल
४.	धर्मकीर्ति वसुन्धरा विहार, काठमाडौं, नेपाल	धम्मवती गुरुमां प्रमुख अन्य दाताहरू	२०४० साल
५.	म्यानमार नेपाली विहार, रंगून, म्यानमार	दोगुणवती गुरुमां र धम्मवती गुरुमां प्रमुख नेपाली र वर्मी दाताहरू	२०५० साल

(२) कमिटीहरू

१. धर्मकीर्ति संरक्षण कोष
२. धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
३. धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटी
४. धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन कमिटी
५. धर्मकीर्ति दुर्लभ प्रव्रज्या कमिटी
६. धर्मकीर्ति पत्रिका कमिटी
७. धर्मकीर्ति शिक्षा सदन
८. धर्मकीर्ति अडियो भिजुयल कमिटी
९. धर्मकीर्ति बौद्ध परियत्ति शिक्षा पुरस्कार वितरण कमिटी

यी सबै कमिटीहरू आ-आफ्नै कोषबाट संचालित छन्।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

(३) अक्षयकोषहरू

क्र.सं.	अक्षयकोष विवरण	रकम	दाता	कैफियत
१.	धम्मवती गुरुमांको जन्मदिनको उपलक्ष्यमा साप्ताहिक अभिधर्म पाठ कार्यक्रम कोष	रु. ५,००,०००/-	धम्मवती गुरुमां	भन्ते गुरुमांहरूलाई दान पूण्य गर्नको लागि अक्षय कोषबाट प्राप्त ब्याजबाट खर्च गरिने । यस कार्यक्रममा भोजन जलपान गराउनका लागि आवश्यक सम्पूर्ण खर्च दाताहरूको तर्फबाट व्यहोरिने ।
२.	वार्षिक गोजी पात्रो प्रकाशन कोष	रु. ५,००,०००/-	धम्मवती गुरुमां	धम्मवती गुरुमांको दिवंगत आमाको पूण्य स्मृतिमा स्थापित।
३.	लुम्बिनी बालिका सेवा कोष	रु. ५,००,०००/-	धम्मवती गुरुमां प्रमुख अन्य दाताहरू	–
४.	सुलक्षणकीर्ति विहार चोभार कोष	रु. २,००,०००/-	धम्मवती गुरुमां	धर्मकीर्ति विहारको शाखा विहार भएको नाताले खडा गरिएको कोष
५.	पद्मकीर्ति विहार कमलपोखरी कोष	रु. २,००,०००/-	धम्मवती गुरुमां	"
६.	निर्वाण मूर्ति, किण्डोल विहार कोष	रु. २,००,०००/-	धम्मवती गुरुमां	"
७.	धर्मकीर्ति वसुन्धरा विहार कोष	रु. २,००,०००/-	धम्मवती गुरुमां	"
८.	निर्वाण मूर्ति, किण्डोल विहारमा वार्षिक पट्ठान पाठ कोष	रु. ३,००,०००/-	रत्नमञ्जरी गुरुमां	दिवंगत रत्न मञ्जरी गुरुमांले छोडेर जानु भएको रकम सदुपयोगार्थ धम्मवती गुरुमांले खडा गर्नुभएको कोष
९.	अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षुणी गौतमी विहार लुम्बिनी कोष	रु. ५,००,०००/-	धम्मवती गुरुमां एवं अ.भि.सं. गौ.वि.को आजीवन सदस्य कोष	–
१०.	दिवंगत रत्न मञ्जरी गुरुमांको पूण्य कार्य कोष	रु. ५,००,०००/-	रत्नमञ्जरी गुरुमां	रत्न मञ्जरी गुरुमांबाट छोडेर जानु भएको रकम सदुपयोगार्थ धम्मवती गुरुमांले खडा गर्नुभएको कोष
११.	धर्मकीर्ति बौद्ध परियत्ति कोष	रु. ३,२५,०००/-	धम्मवती गुरुमां सहित अन्य दाताहरू	–

धम्मवती गुरुमांले दिवंगत हुनुभएका उहाँका आमा, बुबा र गुरुको पूण्य स्मृतिमा विभिन्न विहारहरू र स्कूलमा निर्माण गर्नुभएको कोठा विवरण–

क्र.सं	विहारको नाम र ठेगाना	कोठा संख्या	सहयोग रकम विवरण	कैफियत
१.	गौतमी विहार, लुम्बिनी	१	रु. १,५०,०००/-	धम्मवती गुरुमांको दिवंगत आमा बुबाको पूण्य स्मृतिमा
२.	देवाचारी कीर्ति विहार, बुटवल	१	रु. १,५०,०००/-	धम्मवती गुरुमांको दिवंगत आमा बुबाको पूण्य स्मृतिमा
३.	बाल आश्रम बनेपा	१	रु. १,५०,०००/-	धम्मवती गुरुमांको दिवंगत आमा बुबाको पूण्य स्मृतिमा
४.	निर्वाण मूर्ति, किण्डोल विहार, स्वयम्भू	१	रु. १,५०,०००/-	धम्मवती गुरुमांको गुरु धम्माबुध भन्तेको पूण्य स्मृतिमा
५.	बुद्ध विहार, धरान ८ सिद्धार्थमार्ग	१(भान्छा)	रु. ५०,०००/-	रत्न मञ्जरी गुरुमां र धम्मवती गुरुमांको सहयोगबाट
६.	ज्ञाणवती गुरुमांको स्कूल	१	रु. २,००,०००/-	धम्मवती गुरुमांको दिवंगत आमा बुबाको पूण्य स्मृतिमा

"धरान स्थित बुद्ध विहारमा रत्नमञ्जरी गुरुमां र धम्मवती गुरुमांको सहयोगबाट निर्मित भान्छा कोठा ।"

यसको साथसाथै धम्मवती गुरुमांले अन्य विभिन्न धार्मिक कार्यहरूका लागि पाँच, दशहजार रुपैयां चन्दा प्रदान गर्दै पूण्य संचय गरिरहनु भएको देखिन्छ ।

मैत्री बोधिसत्व विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना

२०६५ असार २६ गते ।

स्थान- मैत्री बोधिसत्व महाविहार, जमल ।

यसदिन स्वयम्भू ज्ञानमाला भजनबाट ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत भइसकेपछि धम्मवती गुरुमांले पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भई बुद्धपूजा कार्यक्रम संचालन गर्नुभएको थियो । सो पश्चात् धर्मदेशना गर्नुभएको थियो ।

यसदिन उपासक उपासिका समूहको तर्फबाट जलपान व्यवस्था मिलाउनु भई पूण्य सञ्चय गर्नुभएको थियो ।

दान गरेको आँखा दुईटै प्रत्यारोपण भएको बारे

नगदेश बुद्ध विहारका जेष्ठ उपासिका वयोबृद्धा पूर्ण कुमारी सिंकेमन, जो दुई पटक बुढी पास्नी (जंक्व:) भएकी, ८८ बर्षको उमेरमा गत बि.सं. २०६५ श्रावण-२, बिहिबार राती १.२० बजेतिर आफन्त परिवार जनहरूले सेवा गर्दा गर्दै यस अनित्य भौतिक संसारबाट सदाको निम्ति विदा भै देहावसान हुन पुग्यो । विहान ९.०० बजेतिर नगदेशस्थितको पवित्र मनोहरा खोलाको डिलमा रहेको मसानघाटमा वहाँको परिवार जनको सहमतिमा तिलगंगा आँखा केन्द्रलाई दुइटै आँखा दान गर्ने कार्य सम्पन्न भयो । यसरी दान गरेको दुइटै आँखा भोली पल्टै सफल प्रत्यारोपण गरेको थाहा हुन आएको छ । त्यस मध्ये एउटा आँखा का. जि. टोखा निबासी "डंगोल" थरकी ४५ बर्षिय महिलालाई प्रत्यारोपण गरियो भने अर्को आँखा का.जि. थानकोट निबासी "कार्की" थरकी ६० बर्षीय महिलालाई सफल प्रत्यारोपण गरेको बुभिन आएको छ ।

२५९७ औं धर्मचक्र प्रवर्तन दिवस मनाइयो

२०६५ श्रावण ३, नगदेश ठिमी ।

नगदेश बौद्ध समूह र बौद्ध ल्यायम्ह पुच: नगदेशको संयुक्त आयोजनामा गुरुपूर्णिमा (दिला पुन्ही) का दिन बुद्ध पूजा गरी २५९७ औ धर्मचक्र प्रवर्तन दिवस मनाइएको समाचार छ । प्राप्त समाचार अनुसार श्रद्धेय भिक्षु वरसम्वोधीले शील प्रार्थना गराउनु भएको उक्त कार्यक्रममा प्रवचन गोष्ठी पनि संचालन गरिएको थियो । उक्त प्रवचन गोष्ठीमा आफ्ना-आफ्ना मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुने महानुभावहरूको नाम यसरी उल्लखित छन । वखतबहादुर चित्रकार, लोक बहादुर शाक्य, नारान बहादुर गुरुङ्ग र सि.बि. घोटाने आदि ।

कार्यक्रममा विशेष अतिथी केशावती गुरुमाले नगदेश बुद्ध विहार परियत्ति केन्द्रबाट परियत्ति शिक्षा कक्षा ५ मा वोर्डमा उतिर्ण हुन सफल छात्र शिव कुमार राई लाई पुस्तकहरू पुरस्कार दिनुभएको थियो भने खेमावती गुरुमांले खाडा पहिन्याई सम्मान गर्नुभएको थियो । यसरीनै उपासक ध्रुव राजकर्णिकारकी माताले पनि बुद्ध मूर्ति प्रदान गर्नु भएको थियो ।

राम भक्त हाँयजुको अध्यक्षतामा संचालित उक्त सभामा उपासक कृष्ण कुमार प्रजापतिले स्वागत भाषण र धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

बौद्ध महिला आजीवन दायक समितिको २५ औं बार्षिक उत्सव कार्यक्रम सम्पन्न

२०६५ साल साउन ३ गते ।

स्थान- महाचैत्य विहार, टक्सार टोल, तानसेन, पाल्पा ।

गुरु पूर्णिमाको दिन महाचैत्य विहार, टक्सार टोल बौद्ध महिला आजीवन दायक समितिको २५ औं वार्षिक उत्सव तथा रजत महोत्सव कार्यक्रम सम्पन्न भएको समाचार छ ।

ज्ञानमाला भजन, शील प्रार्थना, बुद्ध पूजा सहित संस्थाका जेष्ठ का. का. स.७६ बर्षका सुश्री बालकुमारी शाक्यज्यूलाई अभिनन्दन सम्मान गरिएको उक्त कार्यक्रम श्रीलक्ष्मी बज्राचार्यले संचालन गर्नुभएको थियो भने रश्मि शाक्यले स्वागत भाषण गर्नु भएको थियो । यसरी नै सौन्दर्य शाक्यले आयव्यय विवरण प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

शुभकामना मन्तब्य दिनु हुनेहरूमा छत्र राज शाक्य, चिनियां लाल वज्राचार्य, चन्द्र लाल शाक्य, पूर्णमाया महर्जन, त्रिरत्न लाल शाक्य हुनुहुन्थ्यो ।

श्रद्धेय भन्ते धम्मज्योति ज्यूबाट धर्म देशना गर्नुभएको उक्त कार्यक्रमका सभापति सुश्री सुमना शाक्यबाट संस्थाकों गतिविधि प्रस्तुत गर्नुहुदै उपस्थित संम्पूर्ण महानुभावहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभई कार्यक्रम समाप्त गर्नुभएको थियो ।

मैत्रेय युवा संघवाट आषाढ पूर्णिमाको दिनमा दिपावली

२०६५ श्रावण ३ गते ।

सिद्धार्थ गौतम बुद्धको जीवनमा पाँच वटा संयोग

Downloaded from http://www.dhamma.digital

जुरेको दिन आषाढ पूर्णिमाको दिनमा भगवान बुद्धले पञ्च वर्गीय भिक्षुहरूलाई आफूले प्राप्त गरेकी चार आर्य सत्य दु:ख सत्य, दु:ख समुदय सत्य, निरोध सत्य, र दु:ख निरोध गामिनी प्रतिप्रदा आर्य सत्य आर्य अष्टांगिक मार्गहरू जस्ता प्रथम पटक सारनाथमा धर्म देशना गर्नु भएको दिन असार पूर्णिमा दिन भएको थियो । यहि महत्व पुर्ण दिनलाई स्मरण गरी 'गुरु पुजाको' रुपमा मैत्रेय युवा संघको आयोजनामा थपुवहिमा वँहाले धर्म देशना गर्नु भएको धर्मचक्र पर्वतन शुत्र पाठ ज्ञानमाला भजन र दिपावलि भएको थियो । आषाढ पुर्णिको महत्व वारे रत्न सुन्दर शाक्य, रामकृष्ण वैद्य पनि संक्षिप्त विचार व्यक्त गर्नु भएको थियो । उक्त कार्यक्रममा सहयोगि हुनु भएको महानुभावहरूलाई संघका अध्यक्ष तिर्थराज वज्राचार्यले धन्यवाद दिनु भएको थियो ।

परियत्ति विद्यार्थीलाई पुरस्कार

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघद्वारा सञ्चालित नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा २५५१ को परिक्षामा मुनि विहार केन्द्रबाट उत्तिर्ण भएका विद्यार्थीहरूलाई पुरस्का तथा प्रमाणपत्र प्रदान गरी सम्मान गरियो । मुनि विहार, युवा बौद्ध पुच: तथा मैत्रय युवा संघको संयुक्त प्रयासमा आयोजित पुरस्कार वितरण समारोहमा सविता धाख्वा, रामकृष्ण वैद्य तथा रत्नसुन्दर शाक्यले पुरस्कार वितरण गर्दै समाजमा विकृति रोक्न वाल तथा युवा युवतीलाई परियत्ति अत्यन्त सान्दर्भिक र आवश्यक भएको सम्बन्धमा आ-आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नु भयो । रामकृष्ण वैद्यको सभापतित्वमा सञ्चालित उक्त कार्यक्रममा शाक्यन शाक्यले स्वागत मन्तव्य दिनु भएको थियो भने तिर्थराज बज्राचार्यले परिक्षा सञ्चालनको प्रतिवेदन दिनु भयो । विद्यार्थीहरूको तर्फबाट विद्या शाक्य र जमुना गोसाईले पनि आफ्नो आफ्नो मन्तव्य दिनुभयो । पञ्चशिल ग्रहण गर्दै शुरु भएका उक्त कार्यक्रममा सञ्जय शाक्यले धन्यवाद दिनुभएको थियो भने कार्यक्रमको सञ्चालन धर्मरत्न शाक्य र रसना बज्राचार्यले गर्नुभएको थियो ।

आँखा शिविरमा सहयोगीहरूलाई कदरपत्र वितरण

२५५२ औं बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा मैत्रेय युवा संघद्वारा सञ्चालित नि:शुल्क आँखा शिविरका सहयोगीहरूलाई असार २८ गते एक कार्यक्रममा सम्मान कदर गरियो । संघका अध्यक्ष तिर्थराज वज्राचार्यको सभापतित्वमा प्रमुख अतिथि अग्गञाणी गुरुमांले कदर पत्र वितरण गर्नुभयो । गुरुमांले आजका नारी वर्गले पूजा पाठमा मात्र सिमित नभई कुशल अकुशल बारे ज्ञान हासिल गर्नुपर्ने र विपश्यना ध्यान गर्नुपर्ने सान्दर्भिक प्रवचन दिनु भयो । उक्त कार्यक्रममा मुनि विहारको अध्यक्ष रामकृष्ण वैद्य, तिलगंगा अस्पतालका प्रतिनिधि संख नारायण त्वायनाले हाम्रा शरीरका महत्वपूर्ण अंग मध्ये आँखा एक विशेष अंग भएको हुनाले आँखालाई विशेष रूपले ध्यान दिनु पर्ने विचार व्यक्त गर्नु भयो ।

शिविरका संयोजक रुद्र चित्रकारले स्वागत मन्तव्य दिनु भयो । सहसचिव कृष्ण चन्द्र वज्राचार्यले धन्यवाद ज्ञापन दिनुभयो, कार्यक्रम संचालन रश्ना वज्राचार्यले गर्नु भएको थियो । आँखा शिविरमा ३७५ जना आँखाका रोगीहरूको उपचार सेवा प्राप्त गरेका थिए । शिविरमा जम्मा २८ जना मोति बिन्दु भएका मध्ये १८ जना व्यक्तिहरूलाई तिलगंगा अस्पतालमा नि:शुल्क अपरेशन गरी शकुसल घर पठाएको थियो ।

उक्त आँखा शिविर परिक्षणको लागि भक्तपुर सामुदायिक आँखा केन्द्रका प्राविधिक रामकृष्ण श्रेष्ठ, पर्शुराम भट्टराई, राजन श्रेष्ठ, भाइ शरण, अन्जु देउवाले आँखा परिक्षण सेवा प्रदान गर्नु भएको थियो ।

यस शिविरलाई सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्नको लाई ४५ जना संघका सदस्यहरूले मैत्रि पूर्ण भावनाले स्वयंम सेवक भई सेवा गर्नु भएको थियो ।

भिक्षु सुगतमुनि देहावसान हुनुभयो

थानकोट स्थित जितवन विहारमा रहँदै आउनुभएका भिक्षु सुगतमुनि महास्थविर देहावसान हुनुभएको समाचार छ । प्राप्त समाचार अनुसार उहाँ वि.सं २०२४ सालमा त्रिशुली स्थित सुगतपुर विहारमा भिक्षु हुनुभएको थियो ।

भिक्षु महासंघका पदाधिकारीहरूको सम्मान

धर्म विजय पदनम गण महाविहारले भिक्षु महासंघका नव गठित पदाधिकारीहरूलाई सम्मान गरिएको समाचार छ । उक्त सम्मान कार्यक्रममा नव गठित पदाधिकारीहरूलाई बुद्ध मूर्ति पनि प्रदान गरिएको थियो ।

भिक्षु महासंघका नवगठित पदाधिकारी अध्यक्ष भिक्षु बोधिसेन महास्थविरले पदाधिकारीहरूलाई गरिएको सम्मान कार्यक्रम प्रति खुशी व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

कार्यक्रममा बौद्ध विद्वान राजभाई शाक्यले नव पदाधिकारीहरू वधाई ज्ञापना गर्दै भिक्षुसंघले नयाँ ढंगले कार्य अगाडि वढाई बुद्ध-धर्ममा उन्नति गर्ने आशा व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

धर्मकीर्ति बौद्ध गतिविधि

बुद्ध धर्ममा नारीको स्थान

प्रस्तुती– रोजी महर्जन

यस दिन रीना तुलाधुरज्यू बाट "बुद्ध धर्ममा नारीहरूको स्थान" विषयमा प्रवचन दिनुभएको थियो । उहाँले भन्नुभयो बौद्ध धर्ममा नारीहरू पनि अग्रस्थानमा छन् । बुद्ध कालिन अवस्थामा नारीहरूको भूमिका राम्रो रहेको छ । त्यति खेर पनि नारीहरू हरेक कुरामा अगाडि छन् । बुद्ध कालिन समयमा भिक्षु भिक्षुणीहरू र उपासक उपासिकाहरू त्यतिकै अग्रस्थानमा राखिएका देखिन्छन् । जस्तै - भिक्षुणी गौतमी - चिर रात्रज्ञमा अग्र, भिक्षुणीमा खेमा - प्रज्ञावानमा अग्र, उत्पलवर्णा - ऋद्धिवानमा अग्र, खज्जुतरा - बहुश्रुतमा अग्र आदि आदि ।

यसरी पुरुषहरूले जस्तै नारीहरूले पनि अग्रस्थान हासिल गर्न सक्छ भन्ने बुद्ध कालिन समयले प्रष्ट्याइ दिएको छ । त्यसैले नारीहरूलाई कहिले पनि हेप्नु हुँदैन । किन भने नारीहरूले पनि पुरुषहरू समान काम गरिरहेको हुन्छ । नारीहरूमा क्षमता, कर्तव्य र हकअधिकार हुनुपर्छ र यसलाई राम्रो सँग जान्नु जरुरी छ ।

क्षमता –

नारीहरूमा क्षमता हुनुपर्छ । यो नभइकन कुनै पनि काम राम्रोसँग गर्न सकिदैन । नारीहरूसंग क्षमता भएमा सिंगो राष्ट्रियलाई नै चलाउन सक्छ । नारीहरू पनि शीलवान्, कर्तव्य पालना गर्ने, आदर्श बन्ने, सेवा गर्नसक्ने योग्य हुन्छ ।

बुद्ध शासनमा अहिले पनि नारीको स्थान माथि छ । बुद्ध धर्मलाई यहाँसम्म राख्नको लागि नारीहरूकै हात छ । अहिलेको परिप्रेक्ष्यमा भन्ने हो भने धम्मवती गुरुमांको योगदान बढि छ । उहाँको देनले गर्दा नै अशिक्षित महिलाहरू पनि विस्तार विस्तारै शिक्षित हुँदै आइरहेका छन् ।

"प्रमादी नहोउ, विषय वासनामा नलाग, अप्रमादी भएर ध्यानमा लाग्यो भने विपुल (विशाल) सुख पाउनेछौ ।"

"लडाईमा हजारौंलाई जित्नुभन्दा आफूलाई जित्न सक्नेलाई नै संग्रामजित् भन्दछन् ।" – धम्मपद

गुरुमां धम्मवती बुदिंया लसताय्

■ आनन्द मान सिं तुलाधर

बसेवलाय बालाक पण्डितायेय सेवन
पूजाय पुजनेय्यानं एतं मङ्गल मुत्तमं ।
गुरुमां धम्मवतीया बुदिंया लसताय्,
दु नुगलनिसे जिगु भिंतुना ।
असार महिनाया गुरु पुन्हि थौं, २०६५ सालय्
ललितपुरया ओकुबहालय् नूपुया: १९९१ सालय्
महाभूकम्पया दौच्छिलिपा हिरायकुया कुलय् ।
गुलि महत्वं जा:गु दि धुंका: थेंगु !
छुलंग धूव:न्हाय्कं थें ।
बुद्ध जुइगु इच्छां गर्भय् च्वंगु,
महाभिनिष्क्रमण यानाबंगु ।
सारनाथय् धर्मचक्र प्रवर्तन या:गु ।
यमक ऋद्धि प्रातिहार्य, थौंया दिनय् क्यंगु ।
त्रायतिंस देवलोकय् मां यात धर्म कं बिज्या:गु ।
भन्ते, गुरुमां पिनि स्वला तक्क वर्षावास नं थनिनिसें च्वनिगु ।
थुलि महत्वयोग धुंका:गु मध्ये गुरुमां धम्मवतीनं बौद्ध दिनय् बूगु ।
बा:हे मचाय्क विन न्ह्या:वयं ।
न्ह्यध्यदं फुनानं न्ह्य् न्यादे क्यंगु ।
मच्चागु बैसय् मां दये त्व:ता:
बौद्ध धर्मया मर्म थुइकेत,
भन्ते पिनिगु त:जिगु ग्वहालिं,
बर्मी भाषं हे सम्पूर्ण पीटक सय्का:
थौं थुज छ:पिं बौद्ध जगतया न्ह्यलुवा: जुयाः ।
त:जिगु पदवि छाय्पा: छ:पिं ।
अग्गमहापण्डित्य वाचक पण्डितधाय्गु ।
नेपा: मांयात लय् ताय् कूम्ह
बुद्ध पुत्र: म्हसीका ब्यूम्ह
यानागु ज्या सकतां पू मवंतले
दिनाच्वने मस:म्ह आजु मध्योंतले ।
नारी जगतय् ज्व: मदु धाय्ल्व:
धन्यख: गुरुमां छ:पिं महान ।
मरु जिके प्रशंसा याय्त्तल्व:गु व शब्द ।
बिईत ज्वना वइगु जिके छुं मदुसां गुरुमां ।
दु केवल जिके थुगु साहित्य सगं छपा: ।
आयू आरोग्य जुईमा थेंगु ज्वलं तया:
बिया च्वना सगं थुगु जिगु नुगलं ।
मगा: मच्वा: स्यंगु व ह्रेंगु द:सां,
क्षमा फ्वने कोटि कोटि छिकिपिंके ।
जय् मां भाय्
चिरं तिट्ठतु सद्धम्मो ।
लोको होतु सुखि सदा ।
भवतु सब्ब मंगल ।

मुद्रक: न्यू नेपाल प्रेस प्रधान कार्यालय: १६२ मनकामना मार्ग, नागपोखरी, काठमाडौं, नेपाल । फोन: ४४३४८५०, ४४१४७८३, फ्याक्स: (९७७-१) ४४३३९२९
ब्यापारिक कार्यालय: शुक्रपथ, काठमाडौं । फोन: ४२५९०३२, ४२५९४५०, फ्याक्स: (९७७-१) ४२५८६७९

Downloaded from http://www.dhamma.digital